

Az Úr nem ment el, itt maradt.
 Óbelőle táplálkozunk.
 Óh különös, szent, nagy titok!
 Az Istent esszük, mint az ősz
 törzsek borzongó lagzikon
 ették-itták királyaik
 husát-vérét, hogy óriás
 halott királyok ereje
 szállna mellükbe - de a mi
 királyunk, Krisztus, nem halott!
 A mi királyunk eleven!
 A gyenge bárány nem totem.
 A Megváltó nem törzsvezér.
 Ereje több, ereje más:
 ő óriásabb óriás!
 ki két karjával általér
 minden családot s törzseket.
 Egyik karja az Igazság,
 másik karja a Szeretet...
 Mit ér nekünk a Test, a Vér,
 ha szellemében szellemünk
 nem részes és úgy vesszük Őt
 magunkhoz, mint ama vadak
 a tetemet vagy totemet?
 Áradj belénk hát, óh örök
 igazság és szent szeretet!
 Oldozd meg a bilincseket
 amikkel törzs és vér leköt,
 hogy szellem és ne hús tegyen
 magyarrá, s nőjünk ég felé,
 testvér-népek közt, mint a fák,
 kiket mennyből táplál a Nap.

Babits Mihály: Eucharistia



KOINONIA XXVII. évfolyam 7. szám 2020. július

EMLÉKMISE – BULÁNYI 10	4444
Farkas I.: Mese az öreg szőlősgazdáról	4449
Kovács L.: Sikertörténet?	4449
Schanda B.: A hierarchikus viszonyok	4458
Kun J. V.: 16 Gyerek	4461
Kovács V. O.: Évszázados hagyományok	4463
Hankó V. Ha valaki segítségre szorul	4465
Farkas I.: Szerepeket játszunk	4468
Vincze E.: „Fényesebb a kardnál a ...	4471
Bulányi Gy.: Krédó...	4475

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért,
 mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
 Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

SZILVÁSY LÁSZLÓ

BULÁNYI 10. (VÁZLAT A SZENTBESZÉDHEZ)



Kedves Testvérek!

Sok szempontból lehetetlen vállalkozásnak tűnik ma beszélnem:

- Nagyon félek minden olyan prédikációtól, ahol olyanokhoz kell szólni, akiket nem ismerek
- Nem vagyok a Bokor közösség tagja
- Nem éltem együtt sokat Gyurka bácsival: az ő életének utolsó három évét töltöttük együtt, így nincs sok személyes emlékem róla

- Tartományfőnök vagyok, vagyis az egyházban valamiféle hatalomgyakorló szerepben vagyok
Ha azonban jobban belegondolok vannak kapaszkodóim:
 - Bár akkor nem tudtam, de már kecskeméti piarista diákként találkoztam Gyurka bácsi szellemiségével:
 - o Ott tanultam Szegheő tanár úrtól a Megkötöm magamat kezdetű éneket (amiről sokkal később tudtam meg, hogy a Bokor himnusza)
 - o A nyári gyalogtúrákon az osztályfőnököm naponta misézett nekünk (más túrákon nem) és egy kis keresztet körbeadva beszélnünk kellett magunkról, az evangéliumról, sőt a kánont is körbeadtuk (remélem nem lesz ezért baja), úgy olvastuk fel. Szerintem ez is Totya és rajta keresztül Gyurka bácsi befolyása volt
 - Aztán már piaristaként 1998-ban Szegedre kerültem, ahol az első házfőnököm Szegheő Jóska volt ismét: és így rendszeresen olvasni kezdtem az Érted vagyok-at
 - És aztán 2007-től, amikor Pestre kerültem megismerhettem Gyurka bácsit is
Milyennek is tapasztaltam őt? Prófétainak és emberinek egyszerre
 - Prófétainak, mert a mondataiból, a kérdéseiből kihallatszott a „kényelmetlen” szembesítés az evangéliummal, Krisztussal
 - o Jel volt, amihez viszonyulni kell
 - o Nem volt ennél kisebb mércéje, a megalkuvás nem tartozott a fogalomtárába
 - o A próféták általában nem szelíd embereke: úgy nehéz kényelmetlen igazságokkal szembesíteni
 - A prófétáknak nem könnyű az élete: ellenséges velük az a világ, ahol prófétaként megjelennek
 - Nevelés a piarista iskolában (1976): megint csak prófétai gondolatok
 - És emberinek a maga gyöngeségeivel, makacsságaival, melyek persze az idős korából is fakadtak
 - o Legkedvesebb történetem ezzel kapcsolatban, amikor fejébe vette, hogy február elején ő lemegy néhány hétre Óbudavárra: a házfőnök sehogy sem tudta lebeszélni, Gyurka bácsi még egy segítőt is talált magának, aki vállalkozott rá, hogy lemegy vele. Egy hétfőn késő este, 8 óra után indultunk el, mert a házfőnök engem kért meg, hogy szállítsam le őket. A hölgy télen, hóban magas sarkú csizmában készült, már ekkor sejtettem, hogy itt valami félreértés lesz. Hó, járókeret, dühösség, hazajövetel, beszélgetés Szentháromság ünnepéhez?
 - Isten az embert saját képére teremtette férfinek és nőnek
 - o Vagyis minden, ami emberi valahogy az istenképiségünket erősíti (persze vannak ember alatti viselkedések is)

- Vagyis a családban megélt szeretetnél nincs semmi, ami jobban megmutatná nekünk, mi is a Szentháromság
 - o Jó esetben a családban tanuljuk meg a legfontosabb értékeket és a családban kapjuk a hitünk csíráit is
 - o A családban tanuljuk meg, hogy néha hibázunk és bocsánatot kérünk és itt tanuljuk a megbocsájtást és az irgalmat is
- Gyurka bácsival néha vitatkoztunk, általában az Ószövetségről, néha Szent Pálról.
 - o Gyurka bácsi szerint az ÓSZ istene bosszúálló és kicsinyes
 - o Szerintem az ÓSZ-i isten az, aki mindig újra és újra irgalmas: megbocsájt és újrakezd
 - Ábrahám
 - Mózes
 - Ozeás
- Nekem az én ÓSZ értelmezésem jobban segít megérteni az ÚSZ-et és a Szentháromságot
 - o Ha az egy isten egy szeretetközösség, akkor érthető, hogy mi miért vágyódunk annyira ugyanarra
 - o Ha az egy isten egy megbocsájtó és irgalmas közösség, akkor érthető, hogy miért vágyunk mi is állandóan erre
- Istenben ott van a tökéletes és radikális szeretet és ugyanakkor az emberi gyöngeség iránti irgalom is és így Gyurka bácsi a maga prófétai, radikális Krisztus követési igyekezetével és az emberségével pontosan a Szentháromsággal való teljes közösségre készítette fel magát és inspirálta mindazokat, akik szerették és tisztelték őt.

KOVÁCS LÁSZLÓ

BULÁNYI 10



Testvéreim!

Megköszönöm a szervezőknek és a házigazdáknak, hogy Gyurka testvérünk halálának 10. évfordulós miséjén a hálaimát mondhatom.

Gyurka, 20 évvel ezelőtt a hálaimáról azt írta a Naplójába, hogy szereti a mise végén a hálaimát, mert ott összefoglalhatja a napot egy pótelmélkedéssel (Napló 2000-2001 56. o.).

Hát így vagyok ezzel én is. Sajnos, nem az oltárnál teszem, hanem az önkéntes karanténomból.

1. Az ünnepről

Szentháromság vasárnap vigiliája van. Most megköszönöm Gyurkának először is azt, hogy az ünnep mélyeséges titkát úgy oldotta meg, hogy van, aki hiszi a titkot, van, aki nem hiszi, ami egyre megy, mert mindegyik csak hiszi. Senki nem volt kiszálláson a Szentháromságban.

És ugyanezt állítja Jézus istenségéről is. Lehet hinni, hogy Jézus Isten, és lehet hinni, hogy nem Isten. Mindkettő csupán hit. És az istenfűség pusztán értelmezés kérdése. (Napló 2000-2001. 47-48.o.)

Mi az igazi Örömhír ezekben a megfogalmazásokban? A Szentháromságban az, hogy Isten, aki maga a Szeretet, ő nem végtelen magány, hanem közösség, mégpedig szeretetközösség.

És Jézus isteni mivoltában? Az hogy ő nem azon emberek fia, aki azért élt, hogy harácsoljon, uralkodjon és üssön, verekedjen, hanem ő a Szeretetisten, az Atya életét élte, vagyis aki másokért élt és szolgálva szeretett, életét is másokért áldozva fel.

2. A Bokorról

Az új Istenképnek és az új emberképnek felismerése lázba hozott minket. És mint az első pünkösd tanítványai megrészegültünk, és diktatúra ide, diktatúra oda, mi is úgy gondoltuk, hogy ezzel a felismeréssel mi „holnapra megforgatjuk az egész világot!” Így indult a mozgalom, mai nevén a Bokor.

Igen, ez volt az a felismerés, amit a kommunista diktatúra börtönnel jutalmazott, az egyház pedig kvázi kiközösítéssel.

A diktatúra elmúlt, egy világbirodalom összeomlott, és eljött közénk a szabadság, egy új világ. Eljött közénk egy régi-új Isten: Jézus Mammonnak nevezte őt, mi fogyasztói társadalomnak mondjuk.

Gyurka testvérünk úgy halt meg, hogy megállapíthatta, a lángoló Bokor egyre jobban halványul, a rendszerváltás óta is egyre fogy.

3. Tetemrehívás

Gyurka, úgy gondolom, hogy tetemrehívás ez a mai nap. Tíz évvel haláloz után, hogyan is állunk?!

Ebben az évben „Bokorfa” címen egy számvetés készült. A mustármagból fává nőttünk, vagy kisebbek lettünk?

Rendszerváltáskor Bokrunknak 13 ága volt, ma tíz, pontosabban fúziók után 8 ág (vagy régió). Van 59 csoport kb. 500 taggal. Mi öregek már a sírban vagyunk, ki egészen, ki fél lábbal. Igaz, van 17 fiatal csoport 182 taggal. Ők a jövő reménységei.

Ez a helyzet.

4. A Rémről is szólnom kell.

A szegény embert még az ág is húzza. Most nyakunkba szakadt még egy világpusztító járvány is, a „koronás” vírus, mely végig száguld a földön keresve kit nyeljen el.

Mi öregek vagyunk a célcsoportnak kikiáltott áldozatok. De a vírus legfőbb célja maga a pusztítás, nekünk pedig védekezésül korlátoznunk kell a személyes kapcsolatokat: mindenki tartsa távol magát a másiktól, ne fogjon kezet senkivel, ne ölelje meg a nagyszülő az unokát, testvér a testvért.

A rém személytől személyig megy, és akit csak tud, megfertőz. És valóban, holnapra felforgathatja az egész világot. Egy „semmi” vírus képes az egész világot behálózni és milliőkat elpusztítani és kapcsolatainkat felforgatni.

5. Riadót kell fújnunk!

Riadó Bokor! Figyelem emberek!

A Koronavírusra gondolva kérdezem: Jézus nem úgy gondolta, hogy örömhíre így terjed majd szét az egész világra? És nem úgy gondoltuk mi is, hogy személytől személyig tudjuk terjeszteni a „Jézus vírust”, a Jézus féle „szeretet vírust”?!

Gyurka, te az 1-12-es modellben bíztál, hogy egy ember tizenkettőt nyer meg az Isten Országának, Jézus 12-es mintája szerint.

Nem működik a „rendszer”?! Szerintem egy Bokorfa semmit sem jelent, de igenis jelent mindent az egyes ember. A „kisember”!

6. Végül még a múlttól és a jövőről egy szó!

Nem vagyunk önteltek, ha azt gondoljuk, hogy a múlt vitathatatlan eredményei közt szerepel, hogy a kis Bokor elősegítője volt annak, hogy a kötelező katonai szolgálat megszűnt Magyarországon, hogy a halálbüntetést eltörölték, hogy a kisközösség modell, ami miatt börtönbe kerültünk, gombamódra elterjedt az országban, hogy a nagycsaládnak becsülete van, hogy az éhezők megetetése sikk és még sorolhatnám...

Mi lesz velünk a világjárvány után? Legtöbbünk biológiai élete megmenekül, mert meg fogják találni a gyógyító-védő vakcinát, mint más járványok esetében is. De a kapcsolatainkkal, a szeretetkapcsolatokkal, a boldogságunkkal mi lesz?!

Ébredj Bokor! Te kiseded nyáj! Kezedben van már a világmegmentő vírus, mi több a boldogság szérum. És itt van ez a „koronás vírus”, mely bizonyosság arra, hogy amint a világ így elpusztítható, úgy meg is menthető!. Így szól továbbra is az üzenet.

--- Gyurka testvérünk, köszönjük, hogy Te segítettél felfedezni a Titkot, és ugye, most is segítesz nekünk!? Hála Neked Érte Istenünk!

BAJNOKNÉ BENYHE JUDIT

KÖNYÖRGÉS GYB. HALÁLÁNAK 10. ÉVFORDULÓJÁN



Istenem!

A mi Gyurka bácsink életének egyetlen mércéje Jézus volt. Mindent és mindenkit egyedül Hozzá mért. Utolsó leheletéig fáradhatatlanul kutatta Jézus életét és tanítását, és érvelt a ráfigyelőknek, hogy a lelkünk mélyén lévő isteni kinyilatkoztatásra kell figyelniük, mert enélkül az emberiség elpusztítja önmagát. 10 évvel halála után én azért szeretnék imádkozni, hogy a világ zaja és sok kísértése ellenére a mi életünkben is Jézus legyen a mérce! Ne szűnjünk meg figyelni a lelkünkben megszólaló isteni hangra! És legfőképpen: ez a hang vezessen bennünket is egész életünkben!

KIRÁLY IGNÁCZ

GONDOLATOK...



Jézus és Gyurka bácsi között volt egy lényeges különbség. Jézus egy szót nem írt le, legalábbis nem hagyományozódott reánk. Gyurka bácsi pedig mindent leírt. Sokszor mosolyogtam én ezen, amit legnagyobb tisztelettel is grafomániának szoktunk mondani. Mosolyogtam és mindig elolvastam, ami a kezembe került, és félre is tettem. Miért? Hát, mert velünk élt. Vele éltünk. Ha volt valami bajunk, megbeszélni valónk, akkor azt megtehettük személyesen. Most, újra és újra leveszem a polcra Gyurka bácsi írásait. Újra és újra olvasom prédikációit, naplóját, tanulmányait,

élménybeszámolóit. Újra és újra vitába szállok vele. Újra gondolom, hogy miért is gondolta ő azt úgy? Mert már személyesen nem beszélhetjük meg ezeket.

Nagyon hálás vagyok neki, hogy vette a fáradságot és leírta azt, ami benne volt. Akkor és ott. Épülésünkre. Nagyon hálás vagyok!

És most imádkozunk! Mennyei Atyánk! Add meg nekünk, hogy mi se fáradjunk bele abba, hogy megajándékozzuk egymást lelki és szellemi gyümölcsseinkkel! Add meg Urunk!

ÁTS ANDRÁS

HÁLAADÁS



Teremtőm, köszönöm, hogy oly sok minden jóval ajándékoztál meg.

Köszönöm, hogy Gyurka bácsit és a Bokor Közösséget megismerhettem, mindenképpen megváltoztatták az életemet ezek a találkozások. Arra szeretnék törekedni, hogy minél jobban meg tudjam közelíteni, a megismert tanítások alapján az Isten belém álmódott tervét. Gyurka bácsi mindig, élete utolsó percéig kereste, közelítette Isten országát, s hitem szerint meg is találta. Megtalálta az Országot, amikor mindig arra biztatott mindenkit, legyen felelősségvállaló ember, ne hordja mások zsebében a lelkiismeretét. Megtalálta az Országot minden olyan percben, amikor bennünket mindig komolyan vett, új és új ötleteivel bombázott, és véleményünket meghallgatva csiszolgatta egyre ékebbé azt a gondolatot, ami éppen foglalkoztatta. Radikális volt, nem szerette a maszatozást. Az utóbbi kapitalista világ látva, többször mondta, a jézusi osztozás törvény talán a legfontosabb. Minden önzés, erőszak gyökerében megtalálható a többlet birtoklás vágya.

Most is talán azt morogja 10 év után is: Bandikám, beszédem van Veled! Hát nekem is volna mit beszélnem veled néha napján Gyurka bátyám! Köszönöm, hogy életemben megajándékoztál szeretetteddel, és emlékezhetek a közösségben eltöltött élményekre.

Segíts Teremtőm, hogy közelíteni tudjunk mindennapi tetteinkben az Országod felé, hogy növekedjék bennünk a Jézusi osztozás kiteljesedésének a vágya. Hallgass meg minket!

VINCZE GABRIELLA

HÁLADÁS



Istenem!

A csúcsragadozók mindig, minden időben -felfalható, bekebelezhető bárányokat keresnek. Minden érzékszervünket minden pillanatban erőteljes kommunikációs hatások érik.

Téves, és megtévesztő politikai, gazdasági, egyéb ideológiák mentén – érdekek által meghatározottan – különböző értelmezések és átértelmezések születnek. Retorikai csúcsteljesítményeknek, hibás ok-okozati varázslatoknak vagyunk tanúi, lehetnénk könnyen áldozatai.

Hálát adunk azért, hogy ismerhettük Gyurka bácsit.

Ő értelmezési variációktól mentesen, a nyelvtan, az ismeretelmélet és a formális logika szabályai szerint írta meg fő művét, a KIO-t, mert az Örömmüzenet lényegi ismerete és továbbadása számára elsődleges volt.

Papként, lelkivezetőként és tanárként - a teológia eredeti jelentésének megfelelően Rólad, Istenről beszélt; miközben a lehető legteljesebb mértékben függetlenítette magát a történelmi idők változó körülményeitől.

Azt tanultuk és tanuljuk Tőle, az Általa életre hívott Bokorközösségben, hogy az üzenetnek, a hírnek, az Örömhírnek mindig pontosnak, teljesnek, hiánytalanoknak és hitelesnek kell lennie.

Istenem add, hogy ígéreted szerint, Gyurka bácsi örökségéhez méltóan éljük meg azt, hogy Jézus, Jó Pásztor velünk van mindennap, a világ végezetéig, és add, hogy szavaidra figyelve akaratom szerint képviseljük tanításodat - egyénileg és közösségeinkben, szavakban és tettekben.

Amen.

BAJNOK DÁNIEL



GYURKA BÁCSI...

Mennyei Atyám!

Ha csöndet tudunk teremteni magunkban, ha el tudjuk csitítani szívünk zsongását, és az elménk zakatolását, akkor több esélyünk van rá, hogy meghalljuk a hangod. Gyurka bácsi tudott beszélni, tudott írni és tudott hallgatni is. Tudta hallani a hangodat. Azért ajánlom fel most ezt az együttlétünket, hogy mi is tudjunk csöndet teremteni, meghallani a te hangodat, szándékokat. És ennél még többet is, hogy tettekre is tudjuk ezt váltani. Hallgass meg Uram!

BENYHE BERTALAN

KÖNYÖRGÉS



Istenem! Te tudod, amit Gyurka bácsi is tudott, amit én is egyre jobban sejtök, hogy két féle ember van: a magyar tanár, meg a többiek.

Hálás vagyok, hogy e felosztás szerint egy oldalra kerülök veled. Azt hiszem, hogy ebben a minőségében ő is sokszor fohászkozhat Veled diskurálva a magyar irodalomért, a magyar kultúráért, nyelvért. Most én is ezért kérlek téged. És nem csak azért, mert a hivatásom, közös hivatásunk volt Gyurka bácsival, hanem, hogy élővé tegyük ezt a kultúrát, hogy minél többen megismerhessék általa mindazt, ami emberi. S talán megsejthessenek abból is valamit, ami több is, mint emberi. Könyörgök azért is, hogy ami ennek az anyagát, szövegét adja, a nyelv, a szavak, a beszéd, az eszközünk

legyen. De alázattal használjuk, hogy egymással párbeszédbe kerülve érthessük meg a másikat. S hogy ez működjék a világban, nemzetek között, felekezetek között, politikai ideológiák között, működjék ember és ember között a családban, a generációk között, Figyeljünk egymásra! Igyekezzünk megtalálni azokat a szavakat, amelyek nem az erőszak nyelvén szólnak, s hallgassuk meg a másikat, hogy imádkozhassunk mi is azáltal, hogy egymást meghallgatjuk. Hallgass meg Uram!

FARKAS ISTVÁN

MESE AZ ÖREG SZŐLŐSGAZDÁRÓL

Hol volt, hol nem volt, valahol Dunán-túl, de a Káli-medence közepén innen, élt, éldegélt egy öreg szőlősgazda. Ez arrafelé, ahol minden magára adni akaró gazda szőlősgazda, nem jelentett volna nagy feltűnést. Azonban ez a szőlősgazda arról volt nevezetes, hogy az ő szőlőjében csak egyetlen egy tőke volt, de az folyamatosan termett.

Ezért aztán a szőlőskert nem volt nagy, csak pár négyszögöl, de igen jó minőségű volt a talaja. Az eső és az öreg öntözte, ápolta, a jó kis balatoni napsütés érlelte, a viharok meg-megtépázták, de már vagy ötven éve termett. Az öreg mindennap kiült az árnyékába, beszélt hozzá, dédelgette, nyesegette, szemezgette, így aztán a tőkén mindenféle szőlő megtermett. Tőkéje erős volt, szinte robusztus, és az öreg indákon számtalan újabb és újabb kis tőke nőtt. Azok aztán szintén erősödtek, termést hoztak, de indáikon nemcsak finom szőlő, hanem újabb tőkék is termettek.

Az öreg nagyon büszke volt a szőlőjére, igaz, az egész országban nem volt párja. A kertbe odalátszottak Jakabfa és Csicsó templomai és amikor délben, körben, a Káli-medence peremén meghúzódó falvakban megszólaltak a harangok, a szőlőtőke minden szőlőszeme velük együtt énekelt dicsőítő éneket a Teremtőnek.

Nyaranta, már kora júniusban aztán megjöttek a szüretelők és akkor kezdődött csak az igazi vidám élet. Az egész falut betöltötte a szüretelők vidám éneke és hangja. A csodálatos még az volt a szőlőtőn, hogy minden szüretelő egy-egy demizson érett bort és egy kis szőlőtőkét vihetett haza a szüretelés eredményeképpen. Az a pár ott töltött nap elegendő volt a forráshoz, a tisztuláshoz és a beéréshez. A szüretelők pedig jöttek-jöttek. Egymás kezébe adták a kilincset egészen szeptember elejéig. A szemzés eredményeképpen a jófajta rizlingtől, a zweigelten át a juhfarkig mindenféle fajta megtermett rajta és a borok is messze földön híressé tették a szőlősgazdát.

Aztán ősszel, egy hidegre fordult szeptember végi napon, amikor a többi szőlősgazda a szürethez készülődött, az öreg utoljára ment ki a szőlőjébe. Összeszedte a lehullott szemeket, letört indákat, sárguló leveleket, lemetszette a tőkéről az ottmaradt, nem életre való kis tőkét, nagy tüzet rakott és ennél a tűznél megsütötte az utolsó szalonnáját. Friss kenyeret evett hozzá és jókat húzott a maga szüretelte szőlő borából. Amikor végzett az ebéddel, összehajtogatta szalvétáját, összepakolt a kis házban is, vette az ásóját, kiemelte a tőkét a földből, becsomagolta és a többi holmija mellé berakta a hátizsákjába.

Elbúcsúzott a szomszédoktól, bezárta a kiskaput, felszállt a buszra és felment Budapestre. Odafenn, a kis szobája ablakában volt egy gyönyörű korondi cserépedény. Abba ültette be a tőkét. És csodák csodája, pár napi gondozás után a tőke ismét hajtani kezdett. Indái behálózták az egész kis szobát és ontották a szőlőt és az újabb kis tőkét. Az öreg időről időre leszedte őket és amerre csak járt, szelíden kínálgatta az arra járóknak. El is nevezték "az öreg szőlősgazdának". Azt mesélik, hogy évente egyszer, egy meleg nyár eleji éjszakán, kimegy a Káli-medence közepére, tudjátok oda, ahol azok az ormótlan szobrok állnak. Leül a föbe, hallgatja egy ideig a tücsköket, majd előveszi furulyáját és elkezd játszani a "Megkötöm magamat..." kezdetű népdalt.

A dallam szétárad az egész medencében, túlcsordul a Balaton körüli hegyeken, a Bakonyon és hangjára lassan gyülekezni kezdenek az öreg köré, akik ittak a borából. Csak jönnek, jönnek, énekelnek, táncolnak. Lassan megtelik velük az egész csillagfényes, holdvilágos táj. Az ünnep, mert hát az, addig tart, amíg a Sziriuszt el nem nyeli a kelő Nap első sugara. A szüretelők csapata oszladozni kezd és mire a reggeli párából előbukkannak a szobrok, már csak a pacsírták éneke hallatszik.

Nem hiszed? Hát járj utána! Kérdezz meg akárkit a Káli-medencében, vagy Budán, a Városmajor környékén! Az öreg szőlősgazdát mindenki ismeri. De ha mégsem, előbb vagy utóbb meg fogja ismerni.

A mesét írta Dobogókőn, 1994 szeptemberében, Farkas István

KOVÁCS LÁSZLÓ

SIKERTÖRTÉNET? BESZÉLGETÉS BULÁNYI GYÖRGGYEL

Kovács László: 80. születésnapodra készül ez az interjú. Azt szeretném kérdezni, milyen 80 évesnek lenni?

Bulányi György: Szeretnék neked erre nem obiigát választ adni. Nem ragaszkodom ahhoz, hogy hosszú legyen a folytatás. 80 esztendő alatt eléggé elfárad az ember. Mindegyik nap újabb és nagyobb feladat, mint

amekkora az 20 éves korunkban volt. Szeretném, ha nem hangzanék nagyon patetikusan: nincs kifogásom a behívó megérkezése ellen.

K.L.: Sikeresnek tartod ezt a 80 esztendő?

B.GY.: Szükségképpen sikertelennek érzem. Egyik írásomban, talán pár esztendeje, Jézust a "nagy sikertelennek" neveztem. Megvallom, nem nagyon értem az Isten gondolatait. De ha az Isten gondolatai mégis azok a gondolatok volnának, amelyekről azt gondolom, hogy azok az ő gondolatai, akkor ez az Isten nagyon sikertelen. Ezt a sorsot osztja Jézus az Istennel... no meg mindenki más is, aki úgy véli: megértette Jézust, és olyasmiket mond, amiket Jézus tanított.

K.L.: Jézus sikertelenségét, mondjuk golgotái halálát, a katolikus egyház meg a többi keresztény egyház a legnagyobb sikernek éli meg, mert végül is halálával, vére árán megváltotta a világot. Bár ő a keresztfán úgy érezte, hogy még az Isten is elhagyta...

B.GY.: A Golgotát sikertörténetnek felfogni - erről ma azt mondják, hogy ideológia, nem felel meg a valóságnak. Azzal a reménnyel indult el, amikor kijött a pusztaból, hogy tanítványokat fog gyűjteni, s azoknak el fogja tudni mondani, amire a 40 nap alatt rájött: ez a világ a feje tetején áll, s ezt talpára kell állítani. Ennek eredménye az lett, hogy a zsidó történelem legistenszeretőbb fiát, a Názáreti Jézust a legilletékesebb személy, a zsidó nemzet vallási és politikai vezetője, a főpap Kaifás kitessékelte az életből. Ez valóban nem sikertörténet! Sikertörténet az lett volna, ha Kaifás, Jézust hallva és Jézust megértve, ezt mondja: "Rendben, új lapot kezdünk a Jézustól tanultak szellemében." Ez sikertörténet lett volna! De az, hogy Kaifás szaggatja ruháját, összeszűri a levét a pogánnyal, a római birodalom helyi képviselőjével: szabadítsa meg már népét, a zsidó társadalmat, a zsidó nemzetet a Názáreti Jézustól - hát ez nem sikertörténet.

K.L.: A Bokor egész szellemissége azért mégiscsak azt sugallja, hogy azt az életet élni, amit Jézus élt - ha belehalva is - élhető; és csak az az egyetlen sikeres élet.

B.GY.: Jézus is úgy gondolta, hogy amit ő mond, az élhető. Mert nem lehet belemenni egy életpályába eleve sikertelenségtudattal. Reménytelenül nem lehet barátkozni kezdeni népének tizenéveseivel, és meggyőzni őket arról, hogy most valami egészen nagyszerű vállalkozásba fognak. Csak a siker reményében lehet elindulni. Említetted a Bokrot... Nos, magamról is mondom ugyanezt: nem volt semmi kétségem nekem sem a 40-es években afelől, hogy amit csinálok, az jó esetben is - börtönben fog végződni, mégis tele voltam reménnyel, hogy ez az egyetlen lehetséges út. Egyetlen - egyházunk számára, nemzetünk számára, az emberiség számára, ez a páratlan és isteni koncepció, amelyet Jézus képviselt, és amiről úgy gondoltam, s ma is úgy gondolom, hogy eltanultam Tőle. A nagy meg a kis tapasztalat ugyanarról beszél: reménnyel indul, és sikertelenségbe fullad. Mélyen szólítja meg ugyanakkor ez az isteni

koncepció az általa bizony erre a koncepcióra megteremtett embert, s így lehetetlen, hogy a fiatal Názáreti ácsmester vagy a még inkább fiatal debreceni piarista tanár meg a szót meghalló magyar katolikus fiatalság - a Bokor első nemzedéke, majd a második meg a harmadik nemzedék - ne ezt mondja rá: "Igen, ezért kell élnem!"

K.L.: Annak idején magam is több száz fiatalnak ilyen sikertörténetként mondtam el nagy lelkesen ezt a jézusi életformát, és "be is vették" sokan. Ma azt vetik szememre, hogy ez bizony egy nagyon optimista, s ugyanakkor teljesen reménytelen vállalkozás, tehát amolyan ifjúkori hevület lehet csupán. Te most ötvenegynéhány év távlatában hogyan látod ezt? Nem mondják neked is, hogy becsaptad őket? Hogy nem valószínű meg ez az élet itt, ezen a Terra bolygón?!

B.GY.: Arany János írt Világos után, 1850. március 15-én egy kis verset. Az a címe, hogy Évnapra. Magát vizsgálja, hogy miként is viszonylik az elbukás után a szabadságharc eszményeihez:

*Az ember gyöngye: félve néz feléd,
S mint egykor a tanítvány mesterét, Nehéz
időkben megtagad...*

Aki rájön arra, hogy ez az isteni-jézusi bokortörténet sikertelenségtörténet, amikor rájön, hát vádolja azt, akit tud. Mint Jézus az Atyát: Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!? Én kit vádolk? Olyasmiket mondok, hogy ha egyszer bekerülök a menny-országba, akkor mindenképpen kimódolom, hogy az Atyaistennel elbeszélgethessek. Hogy megkérdezzem tőle: komolyan gondolta-e azt, hogy ez a jézusi "Isten Országá-program" lehetséges? Lehet, hogy most a fiatalabb bokortagok vádolják azokat az első vagy második nemzedékbelieket, akik elhittették velük, hogy mindez lehetséges. De ahogy a világtörténelem mutatja: újból és újból támadnak olyanok, akik azt gondolják, hogy ezt mégis meg kell próbálni. Ma ez különösen is így van, mert hát igazán nem csupán cethalszagú próféták beszélnek arról, hogyha így folytatjuk tovább - a sátáni bevésés jegyében - az egyre többet és többet fogyasztani akarást, akkor akár a nukleáris, akár az ökológiai halál nagyon is közelfekvő lehetőség. Ezért aztán én nagyon is el tudom képzelni, hogy valakik ma is teljes hittel azonosulnak ezzel az isteni, jézusi és bokorkoncepcióval, mondván, hogy két lehetőségünk van: tétlenül nézni, hogyan pusztul el az élet lehetősége is a Föld nevű bolygón, vagy pedig komolyan venni azt, amivel Jézus elindult a pusztaból tanítvány-gyűjtő körútjára.

K.L.: Nem lehet, hogy ez a Jézus fantasztá volt? Ő is úgy gondolta, hogy az Isten a szeretetnek az Istene, és aki létrehozta ezt a világot szeretetarcvonású embereket teremtett rá - de tévedett!? Amit Te is említettél, hogy majd megkérdezed az Atyát, mert valahogy rosszul teremtette meg ezt a világot. Ezen a világon - ahogyan írtam a Fából vaskarika c. írásomban - az egy csúcserképes világot nem lehet megvalósítani, mert ez a

világ két csúcspontú világ. Magyarul: ahol az adás meg a vevés egyformán és szinte szükségszerűen törvény, ott nem lehet egy csak adástörvényű, egy csak szeretetközpontú világot létrehozni. Nem az Istenben van a hiba?

B.GY.: Amikor megvitattuk ezt az írásodat, akkor valakik nagyon is hamiskás hangmeg- ütéssel azt találták neked mondani, hogy nem gondold te ezt komolyan, csak provokálsz minket. Most engem provokálsz ugyanezzel. Nézd, két lehetőség van. Nincsen semminek semmi értelme - ez az egyik lehetőség. A másik pedig, hogy kell lennie értelmének a dolgoknak. Valamikor, 52 végén a Markó-fogházban vártuk a karácsonyt. Voltunk a zárkában vagy huszonötén, és elképzeltem, hogy a szentestén, villanyoltás után milyen szép karácsonyt fogok rendezni a szalmazsákokon fekvő cellatársaimnak. Ennek érdekében elkezdtem személyről személyre menve az őket erre megnyerni erre. Volt a zárkában egy nálam nem sokkal idősebb (40 év körüli - én 34 voltam akkor) szervezett szocdem munkás, aki ugyanúgy politikai volt, mint én, tehát nem közbüntény miatt került oda. Észlelve, hogy mit csinállok, odajött hozzám és ezt mondta: "Hagyja abba! Ha volna Isten, mindenekelőtt őt kellene megjavítania, hogy ilyen piszok világot teremtett".

K.L.: Vagyis az Istenben van a hiba!

B.GY.: Azok közé tartozom, akik úgy gondolják, hogy halálukig ragaszkodnak ahhoz, hogy a dolgoknak van valami értelmük. Ha az Isten ellentmondásos, akkor a dolgoknak nincs értelmük. Ennek következtében én nem állok szóba azzal a gondolattal, hogy az Isten ellentmondásos. Annál is kevésbé, mert mélyen meg vagyok győződve róla, hogy az Isten Országát csinálható lenne, csak nem akad rá vállalkozó. Nem akad rá vállalkozó, de nem azért nem akad, mert - mint ahogy Te a Fából vaskarikában mondod - eleve alkalmatlanok vagyunk erre a vállalkozásra, hanem azért, mert az ember - magyar piarista nyelven szólva - gyarlandó. Mindenki tudja, hogy mit kell csinálni... de nincsen rá elég erőnk. Lelkiismeret- furdalásunk van is bőven. Ovidius is beszélt róla, hogy látom a jót, de a rosszat teszem. Ez az, amit Isten nem tud kikerülni. Nem, mert determinálhatna ugyan minket a jóra, de akkor az nem volna emberi történelem, hanem csak isteni bábjáték. Ehhez pedig az Istennek nem volt kedve. Nem engedem, hogy a sötét értelmetlenségbe behulljak. A dolgoknak értelmük van. Ha Jancsi és Juliska becsületesen szeretik egymást, boldogok lesznek. Ha a hatmilliárdnyi emberiség egyik fele becsületesen szereti a másikat, akkor itt boldog élet lesz. Nem vagyunk determinálva arra, hogy ne szeressük becsületesen egymást. Arra sem vagyunk determinálva, hogy becsületesen szeressük egymást. Állítom tehát, hogy az Isten sikeres lehet, Jézus sikeres

lehet, a Bokor sikeres lehet. Mégpedig úgy, hogy én is jó kisfiú vagyok, és még mellékesen a hatmilliárd is az. K.L.: Valóban provokatív volt a kérdés - bevallom. Induljunk ki tehát ebből, ami tulajdonképpen az egyetlen értelmét adja az életnek: Isten a maga szeretetének mintájára teremtette az embert, és nem ebben az életelvben, a szeretet életelvében van a hiba, hanem a megvalósítóiban. Aztán a terjesztőikben, aztán az okokat továbbkeresve: a külső körülményekben. De azért jó lenne erről az életelvről beszélni. Hogy miben is áll az? Mert beszélünk róla, de a kívülállók esetleg nem ismerik azt a fajta megfogalmazást, amit te és a Bokor képvisel a jézusi szeretetről. Szeretet az, hogy megsimogatok valakit? Szeretet az, hogy szeretem a csülkös bablevest? Szeretet az, hogy szeretem ezt a csodálatos szép ősz a maga színpompás erdőivel? Stb. B.GY.: Isten vagy kétszer-kettő-négynek teremtette a dolgokat, vagy nem. Tehát vagy kétszer-kettő-négy, hogy mi az, amit csinálnunk kell életünkkel, vagy különben ki vagyunk téve a manipulálásnak. Pl. így: amit az Isten akar velünk, az misztérium, az nagy titok. Ebben a pillanatban, ha ezt elfogadom, akkor az következik be, amit az emberiség történetében látok. Valakik birtokában vannak a misztériumnak, a misztérium megfejtésének. De csak ők értik, hogy a megfejtés miért megfejtés. Magam pedig kiszolgáltatódok valami olyasminak, amit nem tudok élményszerűvé tenni a magam számára. Ezért aztán az, hogy mi a szeretet, az számomra inkább "kétszer-kettő-négy"-világosságú.

K.L.: Vagyis?

B.GY.: Előbb elmondom az ellentétét. Először: majd én megmondom neked, hogy mit kell csinálnod, és te engedelmeskedel. Másodszor: én birtoklom a Föld javait, s majd alkalmazlak téged vállalatomban, és adok neked annyit, hogy azért valamennyi neked is jusson. Harmadszor: karhatalomról gondoskodom arra az esetre, hogyha megunnád, hogy engedelmes, jó fiú legyél, vagy ha más valaki, aki nem tartozik az alattvalóim közé, ezt az én általam teremtett rendet fel akarná borítani. Ez a szeretet fonákja. Uralkodom, te engedelmeskedsz; én gazdag vagyok, te nem vagy gazdag, és félsz a fegyvereimtől.

K.L.: Ez a világ rendje. Ezt mindenki így tudja: ilyen a világ. Lehet ellene kapálózni, és kisebb körökben talán lehet ellene valamit tenni, de világméretben a szeretet-életnek nem a fonákját, hanem a színét és javát megvalósítani... - ez az, amit nem lehet.

B.GY.: A kérdésed az volt, hogy mi a szeretet, és azt mondtam, hogy előbb elmondom a fonákját. Ez a fonák adja a feje tetejére állított világot, amelyet rendnek tart mindenki, aki a napos oldalon áll. És rendtelenségnek mond mindenki, akinek parancsolgatnak, akit engedelmesre kényszerítenek, aki létminimum-gondokkal küzd, s aki fél, hogy falhoz állítják a

fegyveres karhatalom erejével... azok ezt mind rendetlenségnek gondolják.

K.L.: Ezt elfogadom, és ez így is van. De, akik az árnyékos oldalon vannak, azok nem úgy gondolják meg változtatni a világot, hogy lecserélik ezt a rendet egy szebb valamire, amiről gondolom, hogy beszélsz, hanem ugyanazt akarják, csak ők akarnak a napfényes oldalra menni.

B.GY.: Ez valóban úgy van, ahogy mondd, s ezért az emberi történelem ebben az eddig eltelt jelentéktelen kis szakaszban az egyedek, az osztályok és a fajták véres tülekedése. Mindegyik megpróbálja ezt a rendetlenséget tartósítani, de a maga hasznára. Eddigelé kisebb nagyobb arányú verekedések születtek meg ebből. Hiroshima után vagyunk. A verekedésnek a következménye minden élet megszűnése is lehet. Tehát van alap, aminek következtében azt mondja a kisbajos ember, hívják Názáreti Jézusnak, hívják Bokornak, akárkinek, hogy "Gondolkozatok már! Ezt abba kell hagyni!"

K. L.: Hol kezdjük?

B.GY.: Mondok egy bővös szót: a kiváltságra törekvést kell abbahagyni. Hogy én jobb helyzetben legyek, mint te. Hát persze, hogy ennek az ellenkezőjét csináljuk. Dehát olyan rosszul csinálta meg Isten az embert, hogy nem akad senki sem korunkban, aki hajlandó belátni, hogy ez így semmiféle eredményre nem visz? Jelen pillanatban a magyar társadalomnak is a kiváltság a reménysége. Ezt várta a Horn-kormánytól, ezt várja az Orbán-kormánytól... hogy a kiváltság boldog birodalmát Hegyeshalomtól keletre tolja Békéscsabáig... hogy mi is a gazdagok közé kerüljünk. Ezek a gazdagok az emberiségnek egy vékony kis rétege. Eddig sem viselték el a hátrányos helyzetben levők pöffeszkedésüket - Spartacustól kezdve a legkülönbözőbb forradalmakat említhetem -, ezután sem fogják viselni, csak most már súlyosabb a tét. Tehát: kétszer-kettő-négy, hogy mi a szeretet: ne akarjak különbet magamnak, mint ami neked jó!

K.L.: Ezt Jézus úgy fogalmazta pozitív módon: "Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is azt tegyétek velük" (Mt 7,12). E kétszer-kettő-négy logikát íróasztal mellett vagy egy meleg szobában és finom ünnepi ebéd mellett könnyen el lehet fogadni, de lehet-e megvalósítani? A kisbajos embernek a legkisebb baja is nagyobb annál, minthogy ezzel foglalkozzék. De mégis, mit kellene csinálnunk?

B.GY.: Csinálni csak azt tudjuk mi is, amit tudott és csinált a mi Urunk Jézus Krisztus is. Fölhívta magára a figyelmet, valakik utánamentek, s ezeknek elkezdte ezt magyarázni. A személytől személyig érő magyarázás eredményeként aztán mit csinált? Kisközösségeket. Többet nem tudunk csinálni.

K.L.: Tehát tanítani kell. Kétfajta iskola van a világon. Az egyiket az áruló írástudók tartják fenn, a másikat pedig Jézus tanítványai. Az áruló írástudók azt magyarázzák, hogy ez a rendetlenség - maga a REND.

B.GY.: Igen, igen. Jézus pedig azt magyarázza: "köztetek nem ez a rend." Hogy az egész hogyan tud megvalósulni, ez legyen a Jóisten szakmája. A Názáreti Jézus csak arra vállalkozott, hogy tanítványokat gyűjt, s a maga kisközösségében, kahaljában tanítványokat nevel. Ötven esztendővel ezelőtt magam is csak ennyit tudtam, és most 80 évesen is csak ennyit tudok.

K.L.: Értem. Bizonyára azok a kisbajos tanítványok megértették, hogy nem venni, hanem adni kell; nem uralkodni, hanem szolgálni kell, nem ütni meg visszaütni kell, hanem lemondani mindenféle erőszakról. Ezt megvalósították, és ők maguk is tanítványokat gyűjtöttek, hogy ezt nekik továbbadják. Így volt?

B.GY.: 30 esztendővel ezelőtt írtam egy vastag Jézus-életrajzot. Annak az egyik befejező gondolata, hogy a tanítványok azzal búcsúztak el Jézustól, hogy árulja már el nekik, hogy mikorra állítja helyre Izrael számára a királyságot. Azt írtam akkor erről, hogy ez volt a háromszendős tanítványnevelő munkájának, népfőiskolájának a záróvizsgálója. Összesen semmit sem értettek meg abból, amit mondott nekik. Úgy lettek Jézusnak a tanítványai, hogy tudták, hogy Izrael királyságának újra fel kell virágoznia. Valamiféle erővel Istennek meg Jézusnak gondoskodnia kell arról, hogy a rómaiakat kiverjék az országból és folytatódjék a történelem normál menete, amelyben nem a rómaiak irtják a zsidókat, hanem a zsidók irtják a palesztinokat. Nem egyszerű az áruló írástudók iskolájából kimentetteket kiszedni azokból a megrögzött elképzelésekből, amelyek eredményei annak, hogy berendezkedett ebben a világban a rendetlenség. De nem ez a végső baj. A végső baj az, amikor a nem-áruló írástudóknak, a Jézus-tanítványoknak az iskolája átveszi az áruló írástudók eszmerendszerét.

K.L.: A tatabányai református templomban 1998. október 23-án tartottál egy előadást, és ebben az előadásban megvádolod Szent Pált, hogy lecserélte a jézusi evangéliumot a maga evangéliumára, ami tulajdonképpen nem más, mint annak az írástudónak az árulása, aki a rendetlenség mellé áll, de közben Jézusra hivatkozik.

B.GY.: Azt gondolom, hogy ez a végső baj. Isten úgy teremtette meg az embert, hogy gyermekkorában tanul az apjától. Aztán amikor eléri a serdülés korát, akkor más tanítót, tanítókat keres, és végigkíséri életünket az, hogy információkat akarunk felvenni. Ha pedig nem akarnánk, akkor is vesszük az információkat olyanoktól, akiket magunknál tájékozottabbnak gondolunk. Ennek következtében jött létre a Jézus-mozgalom indulási századában az a szituáció, hogy Pál mondott valamit, és ezt Jézus nevében mondotta, és azok, akik őt hallgatták, képtelenek voltak kritikailag viszonyulni ahhoz, amit hallottak; vagy azért, mert csak Páltól hallottak Jézus Krisztusról, vagy pedig nemcsak Páltól hallottak Jézus Krisztusról, de azt gondolták, hogy ez ugyanaz, amit Jézus beszél.

K.L.: Esetleg az is segített Pálra figyelésükben, hogy amit hallottak, egyezett alantasabb vágyaikkal.

B.GY.: Ez a fogalmazásod tartalmilag ülhet, csak én ezt egy picit szebben mondanám. Jézus azt gondolta, hogy ezt a feje tetején sétáló világot a talpára kell állítani. Pál pedig azt gondolta, hogy olyan kevés idő van már hátra a dolgok végső megoldásáig - amikor is Jézus eljön a felhőkben, és elvisz minket Isten Országába -, hogy már megnősülni sem érdemes. Nem kell azzal bajlódni, hogy ezt a feje tetejére állított világot a talpára állítsuk. Isten kimenti a bűn és a Sátán világából az embert, és átmenti egy csodálatos országba, az új föld és új ég világába. Azóta eltelt kétezer esztendő, és ezt kell mondani: egyértelmű - legalábbis ami az időpontot illeti -, hogy Pál tévedett. Nem mentette át az Isten ebből a rendtelenségből az emberiséget az új ég és új föld rendjébe. Nem mentette ki, ott hagyta.

K.L.: Mi a szebb megfogalmazás?

B.GY.: Pál mélyen meg volt győződve arról, hogy ő nemcsak gondolataiban, hanem valóságban is egyesült magával az Istennel. Egyesült az ő Fiával, Jézussal: "Élek én, de már nem én, hanem Jézus él bennem". Semmiféle csúnya hátsó szándéka nem volt. Semmiképpen sem gondolta, hogy valami alantas dolgot képvisel. Mondhatnám, hogy a misztika legmagasabb régióiban járónak gondolta magát. Nem alantasnak gondolta azt, amit képviselt, hanem nagyon is magasságosnak. És mivel abban reménykedett, hogy egészen más feltételek között - az új ég és új föld körülményeiben - megvalósulnak Isten és az ember álmái, ezért úgy gondolta, hogy érintetlenül hagyhatja ennek a fejetetejére állított világnak a struktúráit: a felsőbbbségek nyugodtan hordhatják a kardot. Sőt: Isten szolgálatában gondoskodnak kardjukkal arról, hogy a rendet biztosítsák a rendtelenségekben. A rabszolgatartók is Isten nagyon kedves gyermekeinek minősültek, nem kellett a rabszolgákat felszabadítaniok.

Természetesnek tartotta, hogy a világnak a rendje egy engedelmeskedtetési rend. Hiszen a Fiú engedelmeskedik az Atyának, az egyház engedelmeskedik a Fiúnak, a feleség engedelmeskedik a férjének, a rabszolga engedelmeskedik az urának, az állampolgár engedelmeskedik a császárnak. Nem kell megváltoztatni a kiváltság világrendjét. Minek? Itt hagyjuk az egészet. Elmegyünk odaát. Teljes jószándékkal húzta ki az egész jézusi tanítás "méregfogát", amelyet egyébként valójában annak rendje és módja szerint nem is ismert, hiszen nem volt Jézus tanítványa, és nem gondolta, hogy különösebben meg kellene tanulnia a Tizenkettőtől azt, amit Jézustól hallottak. Nem, mert neki külön forró drótja volt Jézushoz. Amit ő gondolt, az a Jézus ő számára adott kinyilatkoztatása volt. Nem a három év tanítása volt, amit gondolt. Ebben teljességgel biztos lehet bárki, aki

ismeri az evangéliumból azt, amit Jézus tanított, meg ismeri azt a páli tanítást, amit az előbb röviden körvonalaztam.

K.L.: Két nagy műved, munkád van! Az egyik az evangéliumok analízise-szintézise, a másik pedig a Pál-szintézis. Az egyik öt kötetes: Keressétek az Isten Országát!, a másik hét kötetes: Szent Pál teológiája - különféle kötetcímekekkel. Most Pált megismerve, kivesézve lényegében arra jutottál, hogy Pál a kereszténységből vallást csinált? Legalábbis tatabányai beszédeiből az tűnik ki, hogy ezt a valláscsinálást helytelenítetted, és Szent Pál bűnének rovod fel. Magyarul, te sem értesz egyet a vallás létezésével.

B.GY.: Erre akár igent is mondhatnék, ha előbb elmondhatom, hogy mit gondolok a szóban forgó "vallás" lényegének. Három pontban foglalom össze. Az első: tévedhetetlen eligazítást adok Istenről, az Isten világról, Isten reánk vonatkozó szándékairól. Tévedhetetlent, és egyedül az én vallásom eligazítása tévedhetetlen. Mivel, mondjuk, durván van ötezer vallás, ennek következtében ötezer különböző tévedhetetlen igazságot képvisel a vallások világa. Amikor pedig tudvalevő, hogy igazság - a valóság tükrözése - nyilvánvalóan összesen csak egy lehet. - Nos, ez a vallásoknak az egyik jellemzője. Ötezer különböző tévedhetetlen, megkérdőjelezhetetlen igazságot képviselnek. Már az is bünt követ el, aki kételkedik abban, hogy ez igaz. Gyermekkorom imádságos könyvében, annak lelkítükrében benne volt vastag betűkkel - gyónás előtt kellett végigolvasnom, hogy össze tudjam szedni bűneimet -, hogy "Kételkedtem-e a hitigazságokban?", s hogy "elhessegettem-e magamtól ezeket a kételyeket"?

K.L.: A tévedhetetlenség az első jellemvonás. Mi a második?

B.GY.: Második jellemvonás: Jó kisfiúnak, kislánynak kell lennem. Majdnem ez a vallásokban a legpozitívabb mozzanat. Egy börtönt megjárt rendtársam, piarista tanár, szabadulván onnan, vasesztergályos lett és kollégái tudták: aki itt mellettük vasesztergál, az pap. Egy alkalommal az egyik kollega odamegy hozzá és mondja: Tudja, szakikám, kerül, amibe kerül, én elküldöm a gyereket hitoktatásra. - Miért küldi? - Nem akar lemenni a közértbe a tejért.

K.L.: Nevelési eszköz az Isten.

B.GY.: Igen. Vallásban nevelkedett gyerek tudja, hogyha apukája azt mondja, hogy kisfiam menj le és hozz egy liter tejet a közértből, akkor neki ezt kell mondania: igenis, apukám, lemegyek. Akkor, amikor arról beszélnek politikusok is, hogy a társadalom problémáit nem lehet az erkölcsi sík nélkül megoldani, és nagyon is számítanak a vallások támogatására, akkor rendre ez a mozzanat jelentkezik: aki vallásos, az mégis azt tanulja a templomban a papjától, hogy rendes gyerek legyen. Ebből nem lesz betörő, nem lesz gyilkos, talán

szipózni sem fog - bár ez már nem olyan biztos. Nos ez a második jellemző.

K.L.: Ez a bizonyos valláserkölc, amit a vallások különféle erkölcsöt képviselve adnak az embereknek.

B.GY.: Ez az a bizonyos fennálló társadalmi rend, amit beszélgetésünk korábbi szakaszában rendetlenségnek nevezünk. S most jön a harmadik vonása a vallásoknak. Szankcionálja a bűn intranacionalizálását. Hát ez nagyon szépen hangzik, de mondom inkább magyarul is. Nem kétséges, hogy "sehonnai bitang ember, ki most, ha kell halni nem mer". Nem kétséges, hogy bátran kell tudnunk fegyvert ragadni ahhoz, hogy a kérdések megoldásához eljussunk, s hogy az egyik rendetlenséget leválthassuk a másik rendetlenséggel. Egy igaz magyar nemesnek a haza, a vallás és a kereszténység érdekében Dózsa Györgyöt meg kell tanítani a móresre. És végül is Temesváron jól kell lakatni a lázadó parasztokat a sült Dózsának a húsával. De ugyanakkor a Dózsának a táborában ott van a Lőrinc pap, aki megmagyarázza Isten, ember, haza, vallás, Jézus Krisztus, mindenkinek a nevében, hogy a nemeseknek a disznóságait fel kell számolni, kerül, amibe kerül. A bűnt intranacionalizálják, vagy intraklasszifikálják, ha itt a klasszis most az osztályt jelenti. Mindkét táboron belül hősi erény embert gyilkolni. Talán Szent István alakjában lehet ezt a legtisztábban látni. Thonuzobát feleségestől, lovastól elevenen eltemettetni, Koppányi felnégyelni, Vazult meg-süketíttetni, megvakíttatni, hát ezek feltétlenül vallási erények. Feltétlen keresztény erények. Van erre egy összefoglaló kifejezés: a trón és az oltár szövetsége. Minden vallás abban áll fenn, hogy a hatalommal, a mindenkor meglevő hatalommal azonosítja célkitűzéseit.

A királyra kell figyelni! - mondja a vallás, s ennek fejében a király eme szöveg biztosítása céljából ad a vallás üzemeltetőinek neki birtokokat. Azért ad, hogy meglegyen az anyagi alapja annak, hogy taníthassuk az embereknek, hogy a királynak feltétlenül engedelmessékedni kell.

K.L.: Ezek szerint a vallás a tévedhetetlenséget keveri a "jónak kell lenni!" erkölcsi követelménnyel a büntető igazságszolgáltatás elve alapján: "Isten a jókat megjutalmazza a rosszakat pedig megbünteti". Ezt a vallást veted el, mint nem Istentől valót, nem a kereszténységbe tartozót?

B.GY.: Igen. Elvetem az első jellemzőt. Nincsen nagyobb veszedelme az emberiségnek, mint az, hogy a különböző vallásokba gyűjtött emberi csoportoknak azt tanítják, hogy birtokában vannak a tapasztalattal nem ellenőrizhető, tévedhetetlen igazságnak, mégpedig a csak nekik biztosított speciális isteni eligazítás következtében. Miért olyan nagy veszedelem ez? Azért, mert az emberiségnek a többi vallásokba gyűjtött csoportjait mind tévedőknek gondolják, és arra nevelődnek - kivétel nélkül minden vallásban -, hogy Isten csak azt fogadja el, aki helyesen gondolkodik

Róla. Aki tévedéseket gondol az Istenről, az a hitetlenek csoportjába tartozik, és csak az a hívő, aki azt a tapasztalattal nem ellenőrizhető tételrendszert vallja, melyet náluk tanítanak. Egyértelműen mutatja az emberi történelem, hogy aki más véleményt jelent be egy-egy valláson belül, azt marginalizálják, kiutálják a társadalomból, máglyán elégetik, oroszlánok elé dobják, négyfelé vágják. És alighanem telibe találja az igazságot, aki azt mondja, hogy minden háború a saját kiváltságaink fenntartását szolgáló, vagy kiváltságokat szerezni akaró háború, - s ez mindig az Isten nevében történik.

A zsidók úgy foglalják el a palesztinoktól - 3000 esztendővel ezelőtt - a Szentföldet, hogy Mózes föltartott karral imádkozik, s Isten biztosítja, hogy a zsidóknak sikerüljön megölni a nem-zsidókat, és nem fordítva. A Zalán futásában Vörösmarty a magyar honfoglalásról számol be: ott Hadúr az az Isten, aki megacélozza honfoglaló őseink kardját. Amikor a hatalom akár belső - forradalom vagy szabadságharc, ill. ezek eltiprása -, akár külső háborút csinál, a vallás képviselői minden tőlük telhetőt megtesznek azért, hogy megmagyarázzák, hogy az ellenfél katonái a Sátán katonái. Mikor a vietnámi háború volt, akkor Spellman, a New-york-i bíboros-érsek magyarázta, hogy a Vietnámban harcoló amerikai katonák az Isten, a haza, az emberiség, az igazság stb. védelmében harcolnak. Mindezek következtében a vallás abban a formában, ahogy történelmileg megismertük, egyértelműen istentelen, jézustalan és embertelen. - Vallásellenes vagyok? Szó sincs róla! Miért? Hát azért, mert embernek lenni annyit jelent, hogy Istentől megszólítottnak gondoljuk magunkat. S ez minden vallás alapértelme.

K.L.: Még visszatérnék arra, hogy a vallások hitvallásai egyfelől azért nem jók, mert tapasztalatilag nem ellenőrizhető ködöket terjesztenek, amiből semmi sem biztos, amiből kétszer kettő négy világosságú tudást nem lehet szerezni. De ez volna a kisebbik baj, mert benne van az emberben, hogy titkok után is érdeklődik. Az a nagyobbik baj, hogy a hitvallások manipulatív eszközök is. Fölhasználják a különböző hitvallásokat különféle hatalmi érdekek szolgálatában. A balkáni háborúban is három hitvallás emberei harcoltak egymással, pedig politikai érdekek voltak a mozgatók. Hatalmi érdekekért harcolnak a vallások.

B.GY.: Ha jól értem, arról szólsz, hogy a politikai erők manipulálják a vallások képviselőit. Ez biztosan így van, s én inkább úgy élem meg a dolgot, hogy a kettő mélységesen egy cég. Mélységesen az. A politikai erők a társadalmon hatalmat gyakorló személyeket jelentik; a vallások is a társadalomra hatalmat gyakorló személyeket jelentik. Nem a hátrányos helyzetben levők azok, akik szólnak a politika világában, és a vallás nevében szólók szintén nem a társadalom hátrányos helyzetben levők köréből kerülnek ki. Akik a vallás meg a politika nevében szólnak a társadalom ügyeiről, azok csak egy sajátos munkamegosztás

következtében kétfélek. Ez a munkamegosztás akkor jött létre, amikor a társadalomban kettévált a vezetési, pontosabban az uralkodási funkció. Az eredeti és egyetlen papkirály funkciója bifurkálódott: az imádságokért és gyógyulásokért felelős sámánnak a személyére és a hadvezető királynak, törzsfőnek a személyére.

De kezdetben ez a kettő egy volt: Isten segítségével leesdeni a kiváltságok megtartására és megszerzésére egyfelől, másfelől pedig a kard erejében gyakorlatilag biztosítani ezt a célkitűzést - kezdetben ez még egyetlen személynek a dolga volt. Később ez kettévált. Hogy a létrejött új helyzetben ki manipulál kit? Asztrik esztergomi érsek manipulálta-e Szent Istvánt, vagy Szent István manipulálta Asztrikot? Azt hiszem inkább Asztrik manipulálta Szent Istvánt. Asztrik ugyanis már régen tudta, hogy mi fán terem az Istennek tetsző keresztény királyság. Géza fia Vajk pedig csak nemrégiben tanulta. Manipulálják ezek egymást, és szívesen hagyják magukat másoktól manipulálni, mert mind a két esetben - Jézus szavával szólva - a gazdagoknak a világa képviseltetik, s rendre egymásra találnak, amikor éppen nem egymással verekednek.

K.L.: Szerinted tehát dogmatika meg politika vagy a vallás és a politika tulajdonképpen egy kategória, az egy valóságnak két arca: vallási köntösbe bujtatott hatalom?

B.GY.: Bármiféle konstrukciót akkor lehet fenntartani, ha azt az ember számára adott összes lehetséges módon igazoljuk és szentesítjük. Ennek az eredménye, hogy létrejön az oltár és a trón szövetsége. Azért jön létre, hogy amit javaink védelme és gyarapítása érdekében legyártott fegyvereinkkel csinálunk, azt "Isten szolgálatában" tehesük. Akármilyen is van a dogmatikánkban, azaz bármely vallásban

K.L.: A valláserkölcse is baj van, mert ahogy a hitvallások a hatalom érdekei szolgálatában állnak, azaz ideológiát szolgálatnak bizonyos hatalmi rendszereknek, ugyanígy a valláserkölcse is - ahogy mondtad is - mindig alkalmazkodik a mindenkori társadalmi berendezkedéshez. Tehát az erkölcs vonalán is romboló a vallás.

B.GY.: Ezt mondom azzal, hogy intranacionalizálja, azaz csoportérdekekkel azonosítja az emberi etikát. Pedig az Istentől kapott emberi etika emberiség szélességű. Ezzel szemben nyugodtan lehet a GDP-m évi 5000 dollár, ha a másiknak csak 500. Nincs semmi probléma, nem kell meggyónni. Nyugodtan ledobhatom a bombát, ha a haza úgy kívánja. Nem kell meggyónni. Ez a bűn intranacionalizálása.

K.L.: Gyakorlatilag a justitia-elvet, tehát az igazságszolgáltatásnak az elvét képviseli a vallások etikája. Ez az a bizonyos rend, ami tulajdonképpen rendetlenséget eredményez. Ezt kellene leváltani arra a bizonyos jézusi etikára, a szeretet rendjére.

B.GY.: A justitia az igazságosságot jelenti. Ez az igazságosság egyfelől hamisítatlan jézusi tartalom, mert azt jelenti, hogy neked is csak annyi juthat, mint amennyi nekem, és nekem is csak annyim lehet, mint amennyi neked. Semmi köze sincs az igazságosságnak Jézushoz, amikor ez azt jelenti, hogy az előbbi igazságosság megvalósítása érdekében: kard ki hüvelyéből.

K.L.: Tehát a szankcionáló, a megtorló igazságosság elve az, ami rossz. Ezek alapján mondd a vallást te is károsnak és rossznak. Ugyanakkor úgy tudom, hogy a vallás védelmében is kiállsz, és azt kívánod, hogy tartozzék a Bokor is valamelyik valláshoz; a vallás kebelén éljen.

B.GY.: Itt sok mindent kell pontosítani. Tekintettel arra, hogy az ember egyfelől istenviszonyt igénylő lény, s tekintettel arra, hogy az ember másfelől közösségi lény, és ezért a dolgait nemcsak magában, hanem közösségben is kívánja csinálni, ennek következtében feltétlenül szüksége van az embernek személyes istenviszonyra is, és közösségre is. Milyen más szót találunk a közösségre is, mint a vallást. Ki lehetne találni valami más szót is, és akkor arról beszélgetnénk, hogy az a vallás, amit történelmileg megismertünk, az ezért és ezért nem visz Isten felé, de szükségképpen kell lenni olyan "valaminek", ami az Isten felé visz... s ezt a valamit be kellene helyettesítenünk egy más kifejezéssel, például "x négyzet per y a köbön". Dehát ennek nincs semmi értelme, mert megszoktuk, hogy a szavaknak van szótári jelentése.

K.L.: Csak az a zavaró, hogy a valláson gyakorlatilag, azt értjük amit előbb elmondtál, most pedig egy más tartalmat kellene adni ugyanannak a szónak. Ez nehézségekbe ütközik, mert ezt a pejoratív tartalmú "vallás" szót kellene nemes értelemben használni.

B.GY.: Azért vagyok kénytelen mégis ezt a rossz megoldást választani, hogy a nem pejoratív tartalomra is változatlanul a vallás szót használom, mert nem vagyok úr a magyar vagy nemmagyar nyelvet beszélő embereknek a szókincsén. Megengedve tehát, hogy erre ki kellene találni valami egyértelmű kifejezést, ideiglenesen ebben a beszélgetésben maradjunk még ott, hogy én, aki a vallásnak nagy képviselője és barátja vagyok, milyen tartalom mellett vagyok az. Egy: azt nem tudom megszüntetni és nem is akarom, hogy az ember Istenről gondolkodjék. Azt sem tudom megszüntetni, hogy az emberiségnek abban a szakaszában, amely eltelt a kezdetektől kezdve mostanáig - amikoris mi most egymással beszélgetünk - az emberek spekuláltak az Istenről, és bizonyos eredményekre el is jutottak. Kultúrtörténet, filozófiatörténet, vallástörténet, hittudományok története erről gazdag anyaggal szolgál.

K.L.: Hogy érted ezt?

B.GY.: Iskolába küldenek bennünket. Az iskolába küldés pedig azzal jár, hogy az ember ott azt tanulja meg, amit tanítanak neki. És másfajta dolgokat tanulnak, mondjuk, a Gangesz partjain meg a Mississippi mentén élők. Különböző kultúrákban éli az emberiség az életét. Ahogyan különböző az egyes népek, kultúrák táncművészei, költészete, stb., ugyanúgy különbözőek az Istenről alkotott elképzelések is - tájak és korok szerint. Engem is, téged is beírtak szüléink az iskolába, ahol vallási kultúrához is jutottunk, illetőleg ahol fejlesztették a szüléinktől kapott vallási kultúránkat. Mindezzel azt akarom mondani, hogy az ember a maga kultúr-begyökerezettségének következtében, annak következtében tehát, hogy oda születik, ahova születik, bizonyos elképzelésekkel rendelkezik. Az a vallás, amelyről én álmodom, nem abszolutizálja azokat a különböző eredményeket, amelyekre iskoláink különbözősége következtében jutottunk. Ha én pl. a Jordán partján születtem, akkor ennek következtében a zsidó-keresztény kultúrkör Istenre vonatkozó ismereteinek jutottam birtokába. Nem utolsó, nem jelentéktelen ez az emberiség vallási eszméket termelő összességében, de nem abszolutizálható. Ahogyan nincsen fizikai tanító hivatal, hanem ha valaki laboratóriumában be tudja mutatni, hogy valami másképpen van, mint ahogy idáig gondoltuk, az Nobel-díjat kap. Ugyanígy nincsen más értékmérő a vallási kultúrában sem, mint ami az Isten által megteremtett ember képességeivel ellenőrizhető. Nincs tehát sem ötezer sem kevesebb tévedhetetlen tanítás, csak az igazságnak alázatos keresése és szolgálata. Csak ennek van ázsiója, csak ennek van becsülete.

K.L.: Hogyan éred el ezt?

B.Gy.: Nem tudom megszüntetni, hogy az emberiség ötezer különböző vallásnak a híve, tagja, neveltje legyen. Ezen nem tudok változtatni. Legkevésbé tudom megszüntetni azzal, hogy eszméim képviselésére létrehozom az ötezer-egyediket. Azért nem, mert az ugyanazon törvények alá kerül, mint kerültek az eddigiek. És ki törődik azzal, hogy az ötezeregyedikben mi van, ha az ötezer változatlanul fönáll úgy, ahogy van?! Azt szeretném, hogy az ötezer vallás mindegyike - mindenekelőtt az, amelyikben én benne vagyok, mert itt remélem leginkább, hogy hatni tudok a gondolataimmal -, fölhogyna a tévedhetetlenséggel, fölhogyna a tanítóhivatallal, mint hatósággal. Helyette megbecsülve saját hagyományában azt, ami megbecsülésre méltó, fölszabadítaná a vallásához tartozó hívőket, hogy gondolkodjanak csak bátran arról, hogy milyen az Isten, mit csinál az Isten, mit akar velünk, és hogyan akarja velünk azt, amit akar... Ugyanolyan módon, mint ahogy fel van szabadítva Ady Endre arra, hogy olyan verset ír, amilyet akar. Vallott is erről a szabadságáról:

*Mit bánom én, hogy Goethe hogy csinálja,
Hogy tempóz Arany s Petőfi hogy isteniül,*

Aki király, sorsának királya.

(Hunn, új legenda)

Azt akarom ezzel mondani, hogy nem akarhatom azt, hogy ne legyen vallás. Mert számomra ez egyet jelent azzal, hogy nem akarhatom, hogy az embernek ne legyen istenviszonya. Nem akarhatom azt, hogy az ember ne spekuláljon arról, hogy kicsoda, micsoda az Isten, és mit kíván teremtményeitől. Csak azt akarom, hogy - érintetlenül hagyva azt, hogy zsidókeresztény hagyomány, mohamedán hagyomány, taoista hagyomány, hindu hagyomány, buddhista, konfuciánus, parsz hagyomány stb. - mindegyiken belül szüntessük meg az emberhez nem méltó tévedhetetlenségi igényt. Hiszen minden vallás dogmatörténete, be nem vallva is, egyértelműen mutatja, hogy állandóan visszaszorulóban van, és az emberi tudásnak a növekedésével fel kell adnia olyasmiket, amiket korábban gondolt. Nem az anti világban, csak hatvan esztendővel ezelőtt tanultam teológiát, és dogmatanárunktól megkérdeztük, szabad-e az evolúcióban gondolkodnunk, azaz, hogy az ember is az egysejtűtől indult el. Kínosan érezve magát mondta: "Szabad, szabad..., de nem illik egy katolikus teológusnak ilyesmit csinálni". Hát ma már a paphoz is illik. És nem hatvan, hanem száz esztendővel ezelőtt pedig nemcsak nem illett, hanem egyáltalán nem is volt szabad.

K.L.: Tartalmilag akarsz változást.

B.GY.: Láthatod ebből, hogy mennyire realista gondolkodó igyekezem lenni. Hagyományokba simulva elfogadom azt, hogy onnan kell elindulni minden valláson belül, ahol az a vallás pillanatnyilag van. Azt gondoljuk tehát, amit gondolunk, csak nem tévedhetetlen, amit gondolunk. Úgyhogy, ha valakinek érvei vannak arra, hogy valami másképpen van, adja elő, s mi boldogok leszünk. Úgyhogy az inkvizíció, a Hittani Kongregáció Rómában fogja összegyűjteni ezeket az új ötleteket, s ő fogja terjeszteni, hogy nézzétek, ez a katolikus testvér kigondolt valamit, amely szerint egyáltalán nem úgy vannak a dolgok, mint ahogy mi idáig gondoltuk. Ilyen módon kapcsolódom én a hagyományhoz. Ez lenne az általam képviselt vallás első pontja.

K.L.: Mi a második és harmadik?

B.GY.: A második pontjával nem sokat foglalkozom. Menjen csak le a gyerek a közértbe a tejért, ha küldik a szülei... vagy máshová - a helyi szokások szerint. Ez a második pont úgyis függvénye a harmadiknak. Nos, ezekben az általam elképzelt és emberhez méltó vallásokban ez a harmadik pont lenne azonos. Ebben a harmadik pontban az összes vallások létrehoznák a nagy ökumenét, mert mindegyik azt mondaná, hogy nem szabad a másikat tenned azt, amit nem kívánsz magadnak, tehát a jézusi üzenetet beleraknám az összes vallásokba. Mi címen raknám? Valahogy így: Gyerekek! Ez túlélésünknek feltétlen feltétele. Vagy elfogadjátok ezt a jézusi üzenetet, vagy Hiroshima a

köbön lesz a sorsotok, s a patkányok veszik át a bolygónkon az irányítást.

K.L.: Nagy naivitás azt hiszem, ezt várni a vallásoktól, főleg akkor, amikor teljesen nyilvánvaló, hogy - csak a római katolikus anyaszentegyházra gondolok most - tévedhetetlennek mondja magát, valláserkölcseiben pedig a jókat megjutalmazó, a rosszakat pedig megbüntető Isten a mintája, tehát szankcionáló. Struktúrájában pedig egyértelműen az alá-fölérendeltséget, az engedelmességet vallja. Ha te egy ilyen vallásba, egyházba, egyházszerkezetbe ezeket a "romboló" eszméket be akarod építeni, kilöknék onnan. Nem hagyják, hogy mondjad: a pápa nem tévedhetetlen, és a tanítóhivatal sem tévedhetetlen. Nem hagyják, hogy az erkölcsi elveket mindenféle Hegyibeszéd-szintű, radikális megfogalmazásokkal lecseréld. Nem hagyják, hogy az úr-szolga viszonyt, a kiváltságokat megszüntesd. Az egyházi vezetőség létét eleve megkérdőjelezed azzal, hogy olyan eszméket viszel be, amelyek jézusinak mondhatók, pálinak már kevésbé, és egyházinak, katolikusnak pedig semmiképpen sem.

B.GY.: Mondanék valamit erről a "vezetőségről". Jézus tanításában szent szó a vezető, "a vezető olyan, mint aki szolgál" (Lk 22,26). Jelzi azt a személyt, aki iránt a közösség tagjainak a bizalma megnyilvánul. A felvilágosodásnak köszönhetően a társadalom ma már vezetőt választ magának, s elcsapja azt, aki szerepét tévesztve uralkodni akar rajta. Botrány, ha éppen a valláson belül még a régi módi járja. Ki kell iktatni az összes vallásokból, hogy a vezető szerepében tetszelegessenek kinevezett személyek.

Tudom, hogy mindezzel csak súlyosbítom, amit mondtál. A megoldás módját az egyházon kívüli társadalom tálcán kínálja. Nem a pápától kinevezett személyeknek kell választaniok a pápát, hanem azoknak, akik azt gondolják, hogy nekik pápára van szükségük. Ez elvben jelenthet egymilliárd főnyi katolikus választót. Mindezt csak azért mondom, hogy különböztessünk a vezető és az uralkodó között. Ezt a kettőt nem akarom azonos értelemben használni. Vezető csak az lehet, akit megbízunk azzal, hogy vezessen bennünket. Például a Tizenkettő azzal, hogy engedte magát kihalászni Jézus által, bizalmat nyilvánított személye iránt, s ezzel választotta őt magának vezetőül.

K.L.: Erre volna egy evangéliumi mondatom: "Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket" Ez a hierarchia ellenérve is.

B.GY.: Ez a mondat annyit jelent, hogy Jézustól indult ki a kezdeményezés. Ő sétált el a János-tanítványok előtt a Jordán partján. Ennyit jelent, és nem többet. Tény, hogy amikor Jézus megkérdezte a Tizenkettőt: "Ti is el akartok menni?", akkor voltak, akik elmentek, mások pedig azt mondták, hogy maradunk, mert "nálad

vannak az örök élet igéi". Ebből jól látható, hogy Péter meg a Tizenkettő bizony választották Jézust. Minden közösség esetében kettőn áll a vásár. Nincs olyasmi, hogy Jancsi választja Juliskát, de Juliska Jancsit nem. Ha csak az egyik fél választ, nem lesz belőle házasság. Rabszolga-kereskedelem lehet belőle. Házasság akkor lesz, ha mind a ketten választanak. Isten hiába választ ki engem, ha én nem választom Őt - ebből nem lesz istenkapcsolatom, nem lesz "szövetség". Jézus hiába választja Mátét, ha az nem hagyja ott a vámot.

K.L.: Tehát választás kell, és nem uralkodó vezetők kellene, hanem szolgáló vezetők. És ezen túl mi lesz?

B.GY.: Azt mondom, hogy mindannak, amit elmondhatok, nincs semmiféle realitása. Hát "Van időm, én várhatok" mondja Babits Jónás könyvében Isten a türelmetlen (nem Kovács Lacinak, hanem) Jónás prófétának. Tudsz te arról, hogy működik most Rómában az évezredfordulót díszítendő egy Mea Culpa Bizottság? Hírlik, hogy Ratzinger szívja is a fogát miatta. Azt tervezi a pápa, hogy bocsánatot kér mindazoktól, akikkel szemben az Egyház a történelem folyamán megtorló és karhatalmi jellegű intézkedéseket fogantatott pusztán csak annak következtében, hogy megváltották, amiről meg voltak győződve. A Bizottság nem kis feladata összeállítani ezek listáját. Ha valaki azt mondja nekem - akárcsak három esztendővel korábban -, hogy ilyesmire készülünk majd 2000-ben, akkor azt mondtam volna neki, amit te nekem: hogy te milyen irreális vagy! Bízunk már az Isten által megteremtett emberben, s annak bünbánati képességében is. Az emberben, aki akkor is az Isten képére teremtett ember, ha éppen katolikusnak született, s ha pápa lett belőle.

K.L.: Igen, erre meg azt lehetne válaszolni, hogy három évvel ezelőtt nem gondoltad volna, hogy a pápa kiad egy olyan körlevelet, amely szerint már nemcsak a tévedhetetlen dogmákban kell hinnünk, mert kötelező érvénnyel bír a tanítóhivatal nem ünnepélyes formájú, hanem nem-rendkívüli, mindennapi tanítása is. Aki pedig ezt nem fogadja el, az elítélhető és elítélendő.

B.GY.: Igen. Ez a "húzd meg, ereszd meg". Azt gondolom, hogy ez a szükségképpen velejárója a fejetetejére állított világnak. Amit meg előbb mondtam a Mea Culpa címén, az szükségképpen következménye, velejárója az Isten képére és hasonlatosságára megteremtett embernek. Ez a kettő együtt adja a valóságot. Te az előbbire mondtál példát, én az utóbbira. A parti még nincsen lejátszva! Még nem alakult át ezzel a Mea Culpa Bizottsággal a vallás a jelenlegiből arra az értelemre és tartalomra, amely miatt én megtartom a vallást.

Lehet pesszimistának lenni. De én nyolcvanon túl is azért akarnék élni, amiért eddig éltem: valamilyen emberi közegben dolgozni Isten álmaiért. Nagyok sok erőfeszítést tettem az elmúlt évtizedek során, hogy megmaradhassak abban a közegben, amelybe

beleszülettem, s amelynek lecserélésre nem éreztem nyolcvan év alatt indítást. Nem azért, mert el vagyok gyönyörödve Gertrud Le Fort módján egyházunk nagyszerűségétől. Hanem azért, mert otthon akarok lenni valahol. Ha félig kivetettként és elvetettként is, de otthon. Jézus sem hagyta ott Izraelt. Valahol ő is otthon akart lenni.

(1998. november)

SCHANDA BEÁTA

„A HIERARCHIKUS VISZONYOK NEM ŐSZINTÉK” INTERJÚ CSIZOVSZKI SÁNDORRAL

Csizovszki Sándor, szerzetesi és ma is használt nevén Róbert barátunkat már ismerhetik az Olvasók: 1996. decemberi számunkban olvashatták a vele készült első beszélgetést. Azóta sok víz lefolyt minden patakocskán, és Robi fél éve a soproni kórház (szinte pályakezdő!) mentálhigiénés szakembere. Január elején beszélgettünk.

Az életemben vannak igencsak állandó és erősen változó elemek. Az állandóságot az Istenre és az emberekre való odafigyelés, a segítő szándék és felelősségvállalás, a családi és közösségi elkötelezettség jelenti: ezek jórészt belső tulajdonságok; szeretném azt hinni: személyiségjegyek. A változók inkább külsők: élethelyzetek a novíciusságtól a családapasáig (sőt: már a nagypapaságig!), az iskolaigazgatóságtól az önkéntességig vagy az '50-es pályakezdőségig. Persze ezekbe is bele kell állnom teljes valómmal! Szerencsés indító „batyut” kaptam otthonról: a küzdeni tudástól a munkában való kitartáson át az édesanyámtól kapott nagy lelki érzékenységig, a nagymamámtól kapott természetes intelligenciáig sok mindent.

A hazuról hozott örökséget gimnazista koromtól jól kiegészítette a bencéseknél elérhető és személyiségbe építhető tudás, kultúra, klasszikus műveltség. Rendkívüli képességekkel nem rendelkezvén, nekem mindenért keményen meg kellett küzdenem, de lelkesedésem és szorgalmam eredményessé tett. Így is maradtak hiányosságaim, többek között a nyugat-európai nyelvek elsajátítása, s ez a teher mindmáig elkísér, mert így bizonyos kapuk és lehetőségek bizony bezárulnak előttem.

Amikor három és fél év bencés novíciátus után úgy döntöttem, mégsem a szerzetesség útján megyek tovább, akkor lelkileg meggyötörve ugyan, de erős hittel, öntudatosan és a jövőbe vetett reménnyel kezdtem 21 évesen újraépíteni az életemet. Tudtam, hogy civilként is aktív keresztény életet akarok élni, és hogy hivatásszerűen tanár akarok lenni. Persze motivált

a bizonyítási vágy is: bizonyítani akartam, hogy egy kilépett szerzetesjelölt élete nem feltétlenül csődtömeg, hogy képes vagyok embereket szeretni, egybeszeretni. „Similis simili gaudet”, azaz: a hasonló a hasonlóknak örül. Kisközösségeket kereső, aktív keresztény életre motivált egyéniségemnek nem volt nehéz rátalálnia Sopronban Simonyi Béci virágzó közösségeire, amelyek egyikébe egy beszélgetést követően azonnal bekerülhettem. Béci – akivel fél évet közös albrétben is laktam – elmenőfélben volt Sopronból (tudva, hogy a katonai szolgálat megtagadása miatt börtönbüntetés vár rá), gondosan odafigyelt arra, hogy minden, általa fontos tartott gondolatot és praktikus közösségépítési tanácsot átadjon nekem. Erővel ruházott fel, megtanított belső energiáimat mozgósítani. Igyekeztem hamar megtalálni a saját utamat, s Isten Országának építése szempontjából életem egyik legaktívabb évtizede következett.

Ez tehát a felnövekedés, a pályakezdés, a családalapítás, az otthonteremtés, az emberi kapcsolati hálózat kialakításának a korszaka. Jó azt hallani tőled, hogy ezt ma is ugyanolyan jónak, sikeresnek értékeled, mint bő másfél évtizeddel ezelőtt: jó helyre tetted le a voksodat és magadat!

Igen, így gondolom. Ha életem első felét kell leírnom, akkor azt mondom: aktív, alapvetően kifelé, mások felé fordított élet, sok jó ügy melletti kiállás, profi szervezések, határozott döntések és következetesség jellemez. Három fő területen: a munkahelyi és a közösségi életben, illetve a mindezek háttérét jelentő, a biztonságot nyújtó családi életben. 8-9 év alatt hivatásommá vált a munkám: elköteleződés a gyógypedagógiai és az intézetben nevelt gyermekek ügye iránt. Elvileg is, gyakorlatilag is szinte 100 %-ban azonosultam vele. 1995-től szinte kizárólagosan ez lett az életem. Ez lett a hivatásunk feleséggel, Zsókéval és jó néhány közösségi barátunkkal együtt, akiket többnyire én hívtam erre a szakterületre, és ebben dolgoznak ma is.

A Bokor-közösségben Bulányi Gyurka bácsi markánsan képviselte, hogy mindenkinek egyetlen, közös hivatása van: az apostolkodás, az evangélium továbbadása; a kenyérkereset csupán foglalkozás lehet. Hát én bizony ezt „megvétőztam”! Esményem az volt, hogy maximumot kell adni önmagunkból, nem pedig fél gőzzel, lézengve. A munkahelyi „szent kísérletünket” úgy definiáltam, hogy kisközösségi életünkben, elveinkből semmit nem dobunk ki, de a munkahelyünkön – a gyógypedagógiai iskolában, sőt, mondhatom azt: a gyógypedagógiai iskolából! – építünk Isten Országát, nem csupán szép szavakból vagy összejáró baráti közösségekben.

Elsősorban erről olvashattak az „Érted vagyok” olvasói a bő másfél évtizede megjelent

beszélgetésünkben. Három alkalommal pedig az egész Bokor-közösség személyesen is meglátogatta ezt a csodás iskolát, amikor a nyári nagytábor 4-500 fős rendezvényének voltak a házigazdái. Azután 2010-ben hallottuk a hírt, hogy újabb igazgatói pályázatodat a fenntartó – a nevelőtestület támogatása ellenére – nem fogadta el, és néhány hónap után felmondtak neked.

Közel három évtizedet töltöttem a Doborjáni Ferenc Nevelési- Oktatási Központban, vagy ahogyan sokan emlegetik: az Erdei Iskolában, és ebből mintegy 20 évig voltam intézményvezető, munkáltató. A sikertelen pályázat persze elkésérített, hiszen nem arról volt szó, hogy akadt egy jobb! Kiszorítás, bizalomvesztés, ellehetetlenítés – ezek a szavak, és a hozzá kapcsolódó indulatok jutnak eszembe, ha az első hetek-hónapok reakcióira gondolok vissza. Persze megpróbáltam elemezni a múltat is. Két évtizedes vezetői munkámnak a mérlege tanulságos: pozitív és negatív eredményei egyaránt vannak. A pozitívokat mérő serpenyőbe nagyon sok közösen, a Doborjában megteremtett értéket sorolhatok – álszerénység lenne mindezt elfeledni!

Ezek részben szakmai sikerek és eredmények, részben pedig az a biztosságot nyújtó szeretetlégkör, amely sokáig védőburkot biztosított a ránk bízott gyermekek és munkatársak számára egyaránt. Folyamatos átalakításokkal, fejlesztésekkel és új szakmai programokkal azzá tettük ezt az intézményt, aminek valójában lennie kell, hogy speciális küldetését betölthesse. Ebbe beletartozott az iskola új épületeinek a kialakítása éppúgy, mint például a rendszeressé vált külföldi szakmai cserekapcsolatok. Az intézményfenntartó ezt a tevékenységet többnyire – és viszonylag sokáig – elismerte, bár mindig gyanakodott, és szeretett volna „belelátni a lapjaimba”, az agyamba. Szuverén és önálló döntéseket hozó emberekhez nem voltak hozzászokva. De az eredményeim miatt átmenetileg megtűrtek öntörvényű vezetőként. Ma is a pozitív serpenyőbe helyezem, hogy minden kor igyekeztem megvalósítani az éppen aktuális politikai hatalomtól való távolságtartást, a különböző politikai erőktől való egyenlő távolságban maradási – legalábbis naivan azt hittem, hogy ez lehetséges. A politika azonban akkor is besorol valahova, ha te nem akarsz. Aki nincs egyértelműen mellettünk, aki nem kapaszkodik egyértelműen az uszályunkba, az biztosan máshol, másokkal van. A 2010-ben szinte totális hatalmat kapó pártszövetség ezt a besorolást egyértelműen és határozottan elvégezte. Egy „kritikus, önjáró vezető inkább veszélyes, mint értékes” – mondták. A hatalomváltók sosem a szakmai eredmények mentén mérlegelnek! De ma már látom a heroikus és vitathatatlanul eredményes évek-évtizedek

negatív hozadékát is. Érdekes, hogy ezt közben alig-alig lehetett látni, érteni, érezni! Minden pozitív eredmény ellenére a hatalmi helyzetben óhatatlanul besározódtam. Sokszor átéltem, hogy a hatalom elvakulttá teszi az embert, mert minden adott mások manipulálására. Persze lehet azt hinni és mondani, hogy én csak a jóra manipulálom őket, de attól az még manipuláció! Azután sok kíméletlen döntést kellett hoznom az évek során. Olyanokat, amelyekről szentül hittem, hogy ésszerűek (bár néha kényszerűek), és törekedtem arra, hogy a lehető legkevésbé fájó megoldásokat válasszam. Igenám, de kinek a szempontjából?! Akit egzisztenciálisan hátrányosan érintett egy általam meghozott döntés, annak a döntésem igenis fáj, az keserű lett és dühös.

A sajátomként kezeltem az Erdei Iskolát: a gazda gondosságával, szükség esetén akár önfeláldozóan is, a sikereken érzett személyes büszkeséggel; de a „tulajdonos-érzést” nem vette mindenki jó néven, és talán én is belekényelmesedtem. Ambivalens, furcsa és ellentmondásos viszonyban voltam a munkahelyen közösségi barátaimmal. Azt hiszem, nem törődtem velük eléggé, nem mindig figyeltem jelzéseikre. Döntéshozó vezetők nem lehettek, mert mindenki a szájára vette volna őket, mondván: csak a barátság miatt kaptak fontos megbízásokat

Ugyanakkor kollégaként tőlük mindig a maximumot vártam úgy, hogy döntéseim miértjeihez nem mindig kaptak tőlem elegendő információt. Lassan világossá vált: ennek így már semmi köze nincs Isten Országához, a szeretet rendjéhez. Egy munkahelyen a vezető nem lehet csupán az emberiségi

szempontokra figyelemmel, és pláne nem tud mindig mindenkire tekintettel lenni! Arra is rá kellett döbennem, hogy a munkahelyi demokrácia káoszhoz vezet. A hierarchikus viszonyok meg nem őszinték: nem a személynek, hanem a pozíciónak szól a látszólagos szeretet és elfogadás; ráadásul csak addig, ameddig erősnek látszik az aktuális vezető. (Aki meg attól erős, hogy fölébe nő a többieknek, az akarva-akaratlanul talán még „kiskorúságban” is tartja őket.) Amikor a fenntartói támogatás gyengül, akkor a korábbi „hódolat” az ellentétébe csap át.

A háttér meggyengülését tapasztalva lassan az ellenségek száma is megnövekedett, akik a politika megengedő szavára elvégezték a hóhérfeladatokat. Így „kerültem az utcára” – igaz, a magyar átlaghoz képest még aránylag jó helyzetben: nyolc hónapnyi felmondási idővel.

Azért ez nyilván sokk volt számodra! Valószínűtlennek tűnhetett...

Igen, így igaz. Én nagyon erősen azonosultam a mányegében egyetlen! – munkahelyemmel, és éppen

ezért más lehetőségeket szinte meg sem fontoltam. Például amikor 2007-ben megszereztem Pécssett a szociálpolitikusi oklevelet, már építgethettem volna új kapcsolatokat, akár „barátokat szerezve a hamis mammonból...” – de nem tettem. Most egyszeriben személyesen átélt, a saját bőrömmön megtapasztaltam, hogy „én is csak ember vagyok, velem is megtörténhet, ami másokkal előfordul!” Korábban sem voltam érzéketlen – legalábbis nagyon remélem! –, de egészen biztosan érzékenyebb, empatikusabb lettem. Válsághelyzet, válságperiódus következett. De ennek a fő tanulsága az, hogy nem szabad összezuhanni! Nyilván sokat segített ebben a család és a közösség, de nekem is meg kellett tennem a magamét: a lelki útkeresés és a napi aktivitás, a „minden napnak van feladata” hozzáállás egyszerre volt jelen. Persze, voltak jobb és rosszabb periódusok.

De a célt tudtam: talpon kell maradni, sőt: nemcsak állni kell, hanem továbblépni is! Ez az én megküzdési stratégiám. Mára lettem a Doborjánit, már más érdekel. A mókuserékből történő kipottyánásnak ébresztő hatása is van; például beláttam, hogy 50 fölött már nem kéne annyit „pörögni”, hanem inkább összegezni és a tanulságokat továbbadni kellene. Ugyanakkor egzisztenciálisan lényegében pályakezdő helyzetbe kerültem: kb. egy évnyi keresés-várhozás után a Városi Kórház mentálhigiénés osztályán találtam munkát, ahol különböző egyéni és csoportos terapeuta munkát végzek, végül is a testi-lelki gyógyításban veszek részt. Egy csomó mindent nekem magamnak kell kitalálnom, kezdeményeznem, kijármom. De ez előhívta a huszonéves énem emlékét: a bizonyítani akarást, az azért-is- győzni-fogok hozzáállást!

Számtalan pszichológiai és szociológiai tanulmány szól arról, hogy az emberi kapcsolatoknak, a közösségi hálózatnak milyen óriási szerepe van az egyén életében – akár krízisben van, akár éppen „normálisan”. Beszélgetésünkben már többször utaltál arra, hogy a közösségi élet végigkísérte az eltelt évtizedeket.

Életem egyik biztonságot és támaszt nyújtó alappillére az a közösségi kapcsolatrendszer, amelynek a közegében jól érzem magam. Olyan ez, mint a levegő, ami éltet. Egyszerűen jelen van az életemben, s nélküle szinte nem is tudnék létezni. Mindig mozgott az egyház megújulásának az ügye, így folyamatosan azon fáradoztam, hogy a kisközösségi munka gyümölcse a nagyközösség életét is pozitívan befolyásolja. Ez szinte folyamatos konfrontációt jelentett az egyházi vezetőkkel. Azonban sok nagyszerű emberi kapcsolatot, általunk irányított programot és egyúttal élményt is jelentett. Közösségi életünk gyümölcsei sajnos nem a közösségek számának gyarapodásában mérhetőek, az apostolkodás személyes vállalására nem tudtam elegendő bátorsággal és erővel felruházni testvéreimet az évtizedek során. De most éppen büszke

vagyok arra a lelkes, adásban-szolgálatban és ötletekben gazdag, aktív életre, melyet a helyi társadalomban betöltünk. Például a téli hónapokban a rászorulóknak biztosított hétvégi étkeztetés mellett minden szombat-vasárnap délután szellemi szabadidős programokat is szervezünk a soproni Bokor-közösségek, valamint két katolikus plébánia, a baptista, az evangélikus és a református gyülekezetek, és néhány további önkéntes bevonásával.

Én magam időszakonként eltérő intenzitással kapcsolódtam a Bokor nagyközösségi életébe. 2007-ben egy előadással a professzionális megújulás irányába próbáltam elmozdítani. Nagy átalakulást nem tudtam elérni, a menedzserszemléletre biztató szövegem sokaknál „kiverte a biztosítékot”; de akadtak, akik megértették, és talán gyakorlatukba is építették. A Bokor fiataljai számára általam szervezett Közösségvezető-képző Tanfolyam (KKT) egyfajta generációs értékátadási folyamatot jelentett. Véleményem szerint eredményei nem csupán a hagyományos Bokor-közösségek számbeli gyarapodásában mérendők. Egyáltalán: a fiatalok irányába az ideges, türelmetlen elvárások helyett fontosabb az egymásra figyelés, a türelem, a másfajta értékek tisztelete és a dicséret alapállása. Sőt, talán az idősebbek felé is csak ez a járható út...

Meg kell vallanom, egyre növekszik bennem a feszültség amiatt, hogy a Bokor-közösségnek sokkal karakteresebben kéne képviselnie nyilvános fórumokon a felismert tiszta evangéliumot, akár a napi aktualitásokhoz kapcsolódóan is! Annyi probléma vesz körül: a hatalom és a hatalommal való visszaélés kérdései, az állam és a történelmi egyházak „egymás keblére borulása”, a rasszizmus, a kirekesztés, a mélyszegénység és még sorolhatnám... A társadalom élő lelkiismeretének kell lennünk, persze ehhez igazított – áldozatokban valószínűleg bővelkedő! – étellel!

Ezek a gondolataid visszavisznek oda, hogy szinkronba kell hozni koncentrikus köreinket: az egyéni, a családi, a kis- és nagyközösségi, a munkahelyi, a társadalmi létünket, megnyilvánulásainkat. Csak így leszünk hitelesek – akár egyénileg, akár közösségileg. A legtöbb bírálatot valószínűleg éppen azoktól fogjuk kapni, akik közelről ismernek. Igaz, talán a legtöbb elismerést és biztatást is!

Életem mindent átfogó, biztonságot nyújtó közege a családom. Bennünket Zsókéval a közös célokra irányuló élet tartott meg egymás mellett most már több mint 30 éve. Ezen kívül az a belső hit, hogy a problémák bármilyen természetűek is legyenek – feloldhatók. Mái izzó szerelem és őszinte csodálat kapcsol Zsókéhoz. Ebben a forgatagos, mások felé talán sokszor túlzottan is nyitott családban igyekeztünk „elég jó” szülei lenni Orsinak, Barninak, Dávidnak és Verának, akik „nem is tudom hogyan”, de nagyszerű felnőttekké

váltak. A legeslegbelső körben pedig ott vagyok jómagam, akinek aztán ebből a legbelső körből kell mindig újra elindulnia „kifelé”. Ki vagyok, milyen vagyok? Olyan ember, aki figyelmes a változásaira. Belső útkereséseim eredményeként megtaláltam lelkiéletem mai szintézisét a kontemplációban megélhető élményekben, azok feldolgozásában és értelmezésében. A szintézis tudományos hátterét a transzperszonális pszichológia – Carl G. Jung, Roberto Assagioli, Barbara Sommers, Ken Wilber által leírt – eredményei nyújtják. A buddhista meditációs gyakorlatok segítettek eljutni a meditáción túlmutató szemlélődéshez. Szemlélődni annyit jelent, mint megtanulni a lehető legteljesebben átélni a jelen pillanatot. Mindezt úgy tehetjük, ha lemondunk gondolatainkról, elképzeléseinkről, egónkról. Elhagyunk minden magunk alkotta vagy készen kapott illúziót önmagunkról, másokról és Istenről. A szemlélődés a hit imádsága is, mert meg kell tagadnunk, el kell engednünk önmagunkat még azelőtt, hogy a Másik fél megjelenne, és nincs rá semmi garanciánk, hogy meg fog jelenni. Ez a hit ugrása a Másik felé. Jean-Paul Sartre szerint „az egyetlen dolog, ami számít, a teljes elköteleződés”. Ez a lelkiesség erővel tölt el és energizál az evangéliumi eszmények megvalósításának útján, hiszen keresztény voltom és küldetéstudatom sem kopott meg!

Ez a lelkiesség volt képes megtartani, segített felegyenesedni az olyan nehéz pillanatokban, amikor meglegyintett a munkanélküliség, az egzisztenciális ellehetetlenülés réme. Ez a lelkiesség adott erőt, hogy kivárjam azt a nehezen érkező pillanatot, ami a nulláról újra felépíthető jövő reményét felcsillantotta. Most ebben a boldog és kiegyensúlyozott folyamatban élek. Új munkahelyen, új szakterületen, kezdőként, de az élettapasztalatom és tudásom átadásának lehetőségével vehetek részt emberek gyógyításának fantasztikus folyamatában.

*Köszönöm a megerősítő beszélgetést!
2013. június*

KUN J. VIKTÓRIA

16 GYEREK: NÁLUK NEM FOGY A NÉPESSÉG

Egy telefon, húsz perc, és máris zsúfolásig tele az érdi ház. Ennyibe telik Király Ignácnak, hogy egy fotó erejéig kisebb családi tömeget verbuváljon. 16 gyermeke, 15 unokája és a férjek, feleségek pillanatok alatt betöltenek egy képet.

„Áron itthon van, Márta buliban volt, alszik, Anna most jött meg Erdélyből, kicsit szét van csúszva, Csaba, azt

hiszem a pincében. Robi... Apa, Robi itthon van? – kezdi a bemutatást Zsike, a mama. Törékeny, aprócska asszony, aki innen már kicsit bizonytalanul folytatja. – Marci... szerintem Marci is itthon van” – néz körül segélykérően. A látszólag bárki számára egyszerű kérdés, „ki van itthon?” a Király családnál komoly fejtörést okoz.

Folyamatos a jövés-menés, de képtelenség is fejben tartani a tizenhat gyerek, tizenöt unoka, vejek-menyek és a nagymama hollétét. Az évek óta rendszeresített naptár is csak az ünnepnapokban ad útmutatót, az mégiscsak kínos lenne, ha valaki kimaradna a köszöntésből.

Szinte minden nap piros betűs a Király családban, viszont a karácsony az egyetlen, amikor egyszerre mindenki, kötelezően itt van. Pedig Erzsébet és Ignác csak egy teljesen egyszerű, szép, szűk családot tervezett. Aztán az élet mást hozott...

Nem jött össze a papi nőtlenség

„Zsike mindössze tizenöt éves volt, amikor megismertem, a plébános kérte, hogy korrepetáljam latinból. Aztán én két évet Esztergomban a papneveldeben tanultam, majd Budapestre mentem doktorálni, csak nyaranta találkoztunk, csupán tudtunk egymásról, de szó sem volt semmiről” – kezdi Ignác. „A nagymama morzsolta csak a rózsafüzért, hogy adja a jóisten, hogy Ignác figyeljen föl rá” – veti közbe mosolyogva, szégyenlősen

Zsike. „Hát igen, Halásztelken nagy szó volt, hogy van egy fiatal teológus. Főiskola után egyébként cölibátust is fogadtam. Aztán sok-sok álmatlan éjszakát töltöttem ezzel a kérdéssel: jó pap, vagy jó papa legyek? De nem tudtam elképzelni, hogy ne legyen családom. Végül Rómából kellett külön engedélyt kérni, hogy szentségi házasságra léphessek.

Akkor még nem volt se Zsike, se más, csak azt tudtam: gyerekekkel teljes az élet. Édesapám is nyolcgerekes családban nőtt föl, mi is hárman voltunk, így kerek a világ” – folytatja Ignác, aki már huszonöt volt, amikor végre udvarolni kezdett az akkor már húszéves Zsikének.

„A nyolcadik után a sarkamra álltam”

Nem terveztek semmit, csak hogy inentől együtt, anyagi egyszerűségben és lelki gazdagságban élnek. Aztán pillanatok alatt benépesült a család. „Először jött Gyuri (ő ma szakápoló, mentős), aztán Cecília (aki konduktor), majd Erzsébet, a negyedik Ignác – sorolja Zsike –, utána kicsit meginogtam, nem akartam többet, mondtam, ennyi volt.

De mégis babás lettem, nagyon nem örültem, de hát szó sem volt arról, hogy elvetessem. És megjött Árpád, aki egy tünemény, imádni való kisbaba volt, inentől aztán nagyon megjött a kedvünk.” „Ki kellett egyensúlyozni

a mérleget, kellett egy újabb lány” – mondja nevetve Ignác. És meg is lett Judit, majd Róbert, aki megint elbűvölte a Király családot. De hát mégse legyenek már heten, alig várták a következőt, és itt is volt Lilla. „A nyolcadik után viszont már a sarkamra álltam, és mondtam, hogy ebbe a házba nem férünk már, ide biztosan nem szülok többet” – folytatja a történetüket Zsike. És Ignác azonnal értett a szóból: nagyobb házba költöztek, mindent maguk és a közösség, barátok segítségével raktak össze, újítottak föl. Onnantól nem volt kifogás.

A 140 négyzetméteren már volt hely bőven, jutott Mártának, Eszternek, Benjaminnak, Matyinak és Csabinak is. „Csaba közepsúlyos fogyatékossgal született, ő a család örök Csabikája. Zsike mindig mondta, miért nem maradtok örökké gyerekek, olyan aranyosak vagytok így, hát teljesült a vágya” – próbálja oldani a Király család életének legnehezebb időszakának emlékét a családfő. Elfogadták, tudták, biztosan oka van annak, hogy Csabi így érkezett. „Nagyon sok mindenre megtanított minket és a gyerekeket is. Az »újabbakat« is: Annát, és végül Áront. Így lett teljes a létszám.

Azt ugyanis gondosan kigondolták: két év legalább legyen az első unoka és a legkisebb fiú között. S hogy hogyan telt az elmúlt 38 évük? Szigorú szabályokkal, szerényen, de a legnagyobb lelki békében.

Elég a Király gyerekből!

„Nekünk az élet hozta, hogy úgy is éljünk, amit a hitünk amúgy is diktál. Hogy valljuk, nem lehetünk annyira szegények, hogy ne tudjunk másoknak segíteni. Még ha sokszor úgy is néztünk ki, mint egy félhajléktalan csapat. Új ruhákra sosem tellett, folyamatos rotációban hordtak mindent a gyerekek, legfeljebb egy-egy cipőt kellett venni néha, ha pedig valamire nagyon-nagyon vágyott valamelyikük, arra voltak a nagyobb ünnepek, hogy azt megkaphassák.

Volt olyan tanárnő, aki be is vallotta, amikor végre kimerészkedett hozzánk, hogy addig azért nem jött, mert azt hitte, itt a feje tetején áll a ház, rumlis és koszos minden. Azt hitte, ennyi gyerekkel nem is lehet máshogy. Pedig igen. Zsike rendmániás, és mindig is szabályok szerint élünk, másként nem is lehet” – meséli Ignác. És az előírásokhoz mindenki mindig tartotta, tartja magát. „Például a 18 év alattiak 10-ig kaptak kimenőt, az idősebbeknek pedig még aznap kellett hazaérniük... persze vannak kivételes esetek” – kacsint a családfő.

Legutóbb például ő is kapott egy ukázt: lent, a műhelyében nem tölthet két óránál többet, mármint a munkaidőn kívül... már Zsike, na meg a még otthon élő „maradék” öt gyerek is igényli a figyelmet. „Ez az egyébként, amiért a legtöbb volt nálunk a panasz. Főleg Cili lázadt folyton, hogy nem törődünk eleget vele, sokszor ezért is tiltakoztak, hogy ne legyen már több Király gyerek. De hát az ember örül, ha egy ekkora

családot össze tud tartani, hogy minden rendezett legyen körülöttük, legyen tiszta ruha, étel, hogy ne fussunk ki a pénzből” – mondja már az asszony, aki a háznál az igazi karmester. Na, meg a pénzügyes, szinte mértani pontossággal tudja mindig is beosztani még az utolsó filléreket is.

„Megszoksz, vagy megszöksz”

Míg Királyék az életüket mesélik, lassan megtelik a ház. Ugyan csak három család fut össze az érdi otthonban, de a férjekkel, gyerekekkel népes kis kompánia verődik össze pillanatok alatt. A kert máris tele, a kicsik a házi játszóteret szállják meg azonnal, van itt gyereksírás, zsidobongás egy perc alatt. Ignác a házi meggyepálinkáját hozza gyorsan az alsó pincéből, büszkélkedik a legújabb szerzeményével. A terasz tele paradicsommal, befőzésre készülnek a lányok, mindenki talál magának feladatot.

Endi, Cili férje ecsettel a kezében a családi kenu felé veszi az irányt, otthonosan mozog itt mindenki, mintha mindig is a családhoz tartoztak volna. Péternek, Judit férjének Ignác a frissen készített lócát mutatja lent, ezt a most készülő kemencéjükhöz gondolta ki nekik.

Van egyébként Ignác lenti birodalmában minden, a hálósáktól a sátorig, a csocsóasztalon át tényleg bármit megtalálnak itt a gyerekek, ami egy háztartásban kellhet. Sőt még külön zeneszobát is kialakított az apa, ez itt a Király-zenekar (Révület) próbaterme, merthogy zenélnak is.

De csakis így lehet. Van szomorú tény is. Hiába ugyanis a szülői példa, az összetartás, már Királyéknál is volt három válás.

„Éreztük, szinte tudtuk előre, hogy ezek a házasságok nem tartanak sokáig. Egyszerűen nem tudtak beilleszkedni közénk. Ugyan próbálták kivonni a párukat tőlünk, de ez reménytelen. A mi kötelékünk sokkal, de sokkal erősebb mindennél” – mondja már Cili. S hogy lehet-e ugyanolyan szoros mind a tizenhat testvérrel a kötelék? Természetesen nem.

De ő például ezt tudatosan szervezi, munkát és energiát tesz abba, hogy lehetőleg mindenkivel szoros maradjon a kapcsolat. „Ha észreveszem, hogy valakivel lazul, azonnal keresem a módját, hogy csináljunk valamit közösen, nem engedem el azt, amit a szüleim felépítettek.”

Harmincnyolc év, tizenhat gyerek és rengeteg szeretet. És persze Ignác és Zsike, akik számára ma sincs olyan kérés, amire ne találnának azonnal megoldást. Mert akarnak, leginkább adni és segíteni. És persze példát mutatni.

KOVÁCS V. ORSOLYA

ÉVSZÁZADOS HAGYOMÁNYOK A CSERTA CSALÁD OTTHONÁBAN

Versekkel, népzenevel és tánccal tele peregnék a hétköznapok a Cserta család életében, otthonában. A Pro Cultura-díjas familia az ősök szellemiségével átítatott házuk falai között látta vendégül munkatársainkat.

Évszázados hagyományoktól körülöngve, a dédszülők egykori otthonában üli körül a családi asztalt vasárnaponként a Cserta család. Négy felnőtt gyermekükből hárman már kirepültek, csak a fiatalabb fiú, Balázs lakik a szülőkkel. Cserta Gábor és felesége, Csertané Bohn Judit palotavárosi háza mégis tele van

„Kezdetben hatan voltunk, mi és a négy gyerek. Most már 11-en üljük körül a családi asztalt vejeinkkel, unokáinkkal kiböngve – büszkélkedik a családfő, Cserta Gábor. – De régebben is megszokottak voltak a nagy családi összejövetelek, feleségem nagynénje, nagybátyja is itt voltak a nagyobb ünnepeken. Ha születésnapon gyűjtünk gyertyát, évtizedek óta a „Serkenj fel, kegyes nép” kezdetű dalt énekeljük el együtt. A legnagyobb unokánk, Dani már furulyázni is szokott hozzá. Igyekszünk tudatosan átadni a népi műveltséget a család legkisebb tagjainak is. ”Négy gyermekükből eddig a két lány házasodott meg. Juditnak két kisfia született, Dani és Marci, ők már óvodába járnak. Kati pedig hét hónapja adott életet kisfiának, Kristófnak. Boldog nagymamaként Bohn Judit fontosnak tartja hangsúlyozni: igyekszik a háttérben maradván segíteni lányait anyai hivatásuk



élettel és nyüzsgéssel. „Mostanában leginkább Balázs zenésztársai vendégeskednek nálunk – meséli az édesanya. – Ha úgy alakulnak a fellépéseik, nálunk is alszanak. Együtt vacsorázunk, beszélgetünk. Úgy gondolom, az ember fiatalosabb is marad, ha megpróbálja megérteni a mostani ifjak gondjait, problémáit, ha szükség van rá, segíti őket.” A gyerekek, unokák gyakran hét közben is beugranak, vasárnaponként pedig aki tud, náluk ebédel.

Tizenegyen az asztal körül

kiteljesítésében. „A gyerekek neveléséért elsősorban ők a felelősek. Öröm azt látni, hogy a kicsik személyiségének megfelelően, személyre szabottan igyekeznek betölteni anyai szerepüket, és azt is, hogy gyermeknevelésükben mennyire érezhetőek a nyomai mindannak, amit édesanyjukként sikerült átadni nekik. Gyakran vigyázunk az unokákra, hogy kettesben is elmehessenek a férjükkel különböző programokra, sőt, ha úgy adódik, nálunk is alszanak a gyerekek.” Judit, Kata, Gábor és Balázs egykori gyerekoszobája most is zsúfolásig telve játékokkal várja az újabb generációt.

Ósi székesfehérvári gyökerek

A család lelke, a családi tűzhely melegének őrzője az édesanya. Csertáné Bohn Judit különösen nagy ajándéknak tartja, hogy a mai napig egykori szülőházában élhet, ide várhatja haza finom étellel, nagy szeretettel leszármazottait. „Édesanyámék heten voltak testvérek. Szüleimmel és öcsémekkel ebben a házban éltünk. A születésnapokat, névnapokat mindig együtt töltöttük, annál a családnál, amelyben éppen az ünnepelt volt. Így vonultunk, sokszor együtt a városon keresztül, és ünnepeltünk. Ellestük öcsémekkel, hogy is csinálják ezt a felnőttek, hogyan tartják össze a családot. Tulajdonképpen ezt az egymásra figyelést még gyerekkoromból hoztam magammal. Mindig fontos volt számunkra, hogy mi történik a másikkal, miközben hagytuk egymást szabadon élni.” A városhoz kötődő hagyományok pedig folytatódnak, hiszen a lányaik mindketten székesfehérvári fiatalemberhez mentek feleségül.

Kossuth utca, a varázsvilág

A család persze nem csak otthon tölti szívesen közösen az időt, gyakran sétálnak például a belváros utcáin is. Ilyenkor a kis unokák csillogó szemmel hallgatják a nagyszülők meséit a hajdanvolt Székesfehérvár életéről. „Sokszor elmondom nekik, hogy a Kossuth utca számomra igazi varázsvilág volt gyerekkoromban – emlékszik vissza Judit. – Ott volt édesapám, Bohn István kefekötő mester műhelye a 9-es szám alatt. Amikor meghalt, akkor volt száz éves a Bohn kefekötőipar. Szép Sanyi bácsival, aki műköszőrüs volt, egymás mellett volt az üzletük. Kicsi korunkban sokszor beszöktünk a műhelyükbe ellesni a titkaikat. A szomszédos üzletek is legendások voltak Fehérváron a maguk szakmájában. Ott volt Müller Panni néni a kalapos, Aposztolovicsék a vegytisztítók, Kovácsné Bezdegh Zsuzsa néni kézimunka üzlete és még sorolhatnám. Bohn nagymamám is ott lakott a Kossuth utcában. Gyakran mentünk át hozzá vasárnap, és kutattunk a finomságok után, egy kis mandula, egy kis dió, egy kis aprósütemény mindig illatozott a konyhájában.”

A közös történet kezdete

Mi is a Cserta család történetének kezdete, hogyan ismerkedett meg egymással Judit és Gábor? „A 70-es években a Bazilikában volt egy ifjúsági énekkar, ahol Gábor gitározott, én pedig énekeltem. A harmóniák összehoztak bennünket.” – osztja meg gondolatait Judit, aki még a Fehérváron akkoriban nagyon ismert Kósa Ferenc atya Szt. Cecília kórusában is énekelt, emellett a Bazilika kántorától, Hellenbach Dénestől tíz évig tanult zongorázni. A zene tehát kezdettől meghatározó szerepet játszott a házaspár életében.

Gyógyító népzene

Judit asszony a népzenenek egyenesen gyógyító erőt tulajdonít, meggyőződése, hogy a gyermekeik a zene lélekerősítő hatásának köszönhetően voltak csak ritkán betegek gyerekkorukban. Születésüktől fogva fogékonyak voltak a zenére, táncra, gyakran szerepeltek együtt is a színpadon az Alba Regia Néptáncegyüttesben. „Előfordult, hogy Judit Gábornak, Kata pedig Balázsnak volt a párja egy fellépésen. Felemelő érzés volt látni őket együtt.” Később Balázs a Bakony együttesben elkezdett klarinézni, Kata népénekelt, Judit és Gábor pedig táncolt. Édesapjuk és édesanyjuk a külföldi szerepléseikre néhányszor elkísérték őket, különösen nagy büszkeséget éreztek, hogy gyermekeik a magyarság hagyományait képviselik a nagyvilágban. „Szerettem a sok ruhát vasalni, keményíteni, a szalagokat, a gyöngyöket vásárokból válogatni a népviselethez.”

Négy gyerek, négy egyéniség

Balázusra már pici korában jellemző volt a szórakoztatás, látható volt, hogy szeretne örömet szerezni. Amikor a nővérének, Juditnak tüdőgyulladásra volt, lázasan feküdt, az alig hároméves Balázs ott bohóckodott a betegágya mellett, a játékgitárját pengetve próbálta felvidítani. Már akkor megmutatkozott benne, hogy másokat szeretne gazdagítani a humorával. Gábor egy nagyon mély érzésű gyermek volt, már kicsiként is sok minden érdekelte a művészetekkel kapcsolatban is. Nagyon szépen beszélt, alsó tagozatban díjat is nyert szép beszédből. Több sportág kipróbálása után végül is a néptánc világát választotta. Judit nagyon anyáskodó volt, pici korában is látszott, hogy a gyerekekhez kapcsolódó pályát fog választani. „Karácsonykor született, ezért egyhetes késleltetéssel a karácsonyfa alá tettük. Elkezdett sírdogálni, mire Gábor rögtön megteáztatta. A jó testvéri kapcsolat már korán megmutatkozott.” – idézte fel édesanyjuk. Kata szintén nagyon szereti a művészeteket. „Kiskorában lakott a környéken egy festőművész, hihetetlen érzékenységgel tudta kiválasztani 4-5 évesen a festmények közül a minőségieket. Már ekkor látszott a kiállásán a magyar néptáncosoktól elvárt, külföldiektől annyiszor megcsodált büszke testtartás.”

Mind a négyen olyan családcentrikusak, hogy sokak csodálkozására felnőttként is együtt nyaralnak a szüleikkel. „Ha csak tehetjük, Balatonfüreden, a nagybátyámék nyaralójában töltünk közösen egy hetet minden évben. – tudtuk meg a családanyától. – A levegő, a víz közelsége, a végtelen szabadság érzése meghatározó élmény volt már az én gyerekkoromban, majd a gyerekek és most már az unokák számára is. Talán Gábor vitorlázás iránti szenvedélye is innen eredeztethető. Balázs pedig, ha teheti, horgászni jár.”

HANKÓ VIKTOR

HA VALAKI SEGÍTSÉGRE SZORUL, ANNAK KELL SEGÍTENIE, AKI A LEGGŐZELEBB VAN

„Én Istenem, jó Istenem, köszönöm neked, hogy megélhetünk egy újabb napot, köszönöm neked az elmúlt hétvégét, köszönöm azt, hogy itt egy újabb hét. Egy óriási ajándék az, hogy együtt lehetünk. Ennél többet nem is kérhetünk. Nagyon szerencsések vagyunk. Köszönöm ezt neked, köszönöm az életet” - hadarja szélesebben, erősen összeszorított szemekkel, maga elé görnyedve a Szent Kristóf Ház Fogyatékkal Élők Nappali Intézményének egyik lakója. Közben öt másik társa összekulcsolt kezekkel, lehajtott fejjel csöndben hallgatja. Körös-körül színes rajzok és festmények a falon, kézzel készült csecsebecsék az ablakban, vidám papírfigurák lógnak a plafonról, az óriási faliújság tele fényképekkel, emlékek tucatjaival. Beordít az ablakokon a tavaszi napsütés, odakint madarak fütyörésznek túlkiabálva egymást. A Katolikus Karitás fenntartásában működő székesfehérvári intézmény szokásos reggeli lelki gyakorlatán ülünk. Minden hétfőn négy csoportra oszlanak a „fiatalok” - így hívják itt a fogyatékkal élőket -, azért, hogy imádkozzanak, és aztán megbeszéljék, hogy mi történt a hétvégén. Ilyenkor mindenki elmeséli, hogy mi volt, ami örömet jelentett számára az elmúlt pár napban.

Jó hangulatú cseverészés, társalgás folyik. Látszik, hogy összeszokott csapatról van szó. Megy egymás ugratása, óriási nevetések, röhögések. Van, akinek egy jó pörkölt, van, akinek egy kiadós takarítás jelentette a hétfője legnagyobb élményét. Közepesen súlyos értelmi fogyatékosok között ülünk. Önálló életre szinte már egyikük sem képes. Életbevágó számukra az állandó felügyelet - akár a szülői, akár a segítői. Van, aki bentlakásos; tartozik ugyanis a Kristóf Házhhoz egy 12 férőhelyes, állandó szállást biztosító épület is, a többiek bejárósok - szüleik napközben dolgoznak, addig a fiatalokra vigyáznak a napköziben. Habár van közöttük ügyes és kevésbé ügyes is - akad például, aki képes egymaga hazatalálni, de van olyan is, aki számára még az egyszerű szavak megformálása is komoly akadályt jelent. Különbözők, de mégis jól érzik magukat egymás társaságában. Olyannyira, hogy még plátói szerelmek motívumai is fel-feltűnnek a néhány fős csapatban.

A beszélgetésen két segítő is részt vesz, a nagyhangú, eleven tekintetű, határozott, de mégis kedves Mini, a főkoordinátor. Kezében gitár. Egy-egy hétfé

beszámoló után közös éneklés a jutalom. Teli tüdővel, hangosan, mindent felszabadítva száll az ének a teremben. Vannak kedvenc dalok, amelyeket szinte kötelező elénekelni - kiköveteli magának az alkalmi közönség. Kivételesen itt ül velünk Magyar László is. Szemlátomást örülnek neki a fiatalok, szinte túlradó szeretettel veszik körül, mondhatni rajongják. Lászlót ez rendesen zavarba is hozza. Mint később kiderül szinte rendszeresen - nehezen tud mit kezdeni ezzel a már-már rajongó szeretettel. Ő az intézmény alapítója és vezetője. Igaz, hogy a pozíció is folyamatosan zavarba ejti. „Ha valaki szolgálatba állítja magát, akkor igyekszik mindig úgy tenni, hogy a másik ember számára hasznos legyen. Ezt követem. Éppen ezért a Kristóf Házban is inkább azt a kifejezést szeretem használni, hogy intézményvezető. Nem főnök, vagy igazgató vagyok én. Nem akarom kritizálni ezeket a kifejezéseket, de nekem a vezető az inkább jelent szolgálatot” - mondja László, miközben már kint ülünk a kertben, amelyet maguk a lakók, vagyis a fiatalok szoktak rendben tartani. Nyírják a bokrokat, összeszedik az elhullott leveleket, ágakat, még egy kis veteményest is látni a kert végében. Gyönyörű cseresznyefa alatt ülünk. „A szolgálat mindig nagyon erős hangsúlyt kap. Szeretném segíteni, vagy szolgálni a munkatársaimat azért, hogy ők is jól érezzék magukat és minél jobban tudják ellátni a feladatukat, támogatni a fiatalokat, hogy ők pedig jól tudják élni az életüket. Ezen kívül nagyon fontos a békességteremtés. Távol tartjuk magunkat az erőszak mindenféle formájától.”

Kinyílnak, tanulnak, felbátorodnak

Hogy vajon mi számít eredménynek a Kristóf Házban? „A fejlesztés talán túl nagy szó, sokszor már a szinten tartás is jó. Vannak azért jó tapasztalások bőven, arra is, ha valaki előrébb lép valamiben. Ha nézünk egy másik embert - mindegy, hogy kit -, akkor benne is ugyanolyan kincseket és értékeket fedezhetünk fel, mint bárkiben. Öröm, ha ezeket meg tudják mutatni.” László szerint kevés olyan jó hangulatú munkahely van, mint az övék. Itt mindenki nyitott és őszinte. Néha az őszinteség persze bántónak is tűnhet, viszont semmi esetre sem hazug. Mini zenés foglalkozásai mellett néha komolyabb produkciók is felépülnek: egy-egy színdarab például. "Ilyenkor öröm látni azt, ahogyan kinyílnak, ahogyan tanulnak, ahogyan felbátorodnak. Szerepelnek és megmutatják magukat. De az is öröm, amikor festésnél látom, ahogyan használják a kis eszközeiket. Minden egyes alkotásba önmagukat is belerajzolják kicsit, róluk is szólnak a művek. Sok picit lépés ez. Nem akkora csodák, hogy mutogatni kellene

őket, számunkra ezek mégis mind óriási örömet jelentenek."

Az alapelveket és alapértékeket László a szűk családjából hozta magával. Bár nem is annyira szűk az a család: kilencen testvérek. Egyetlen öccse van, a többiek idősebbek. „Lehet, hogy ők másként látják, de nekem ez, mint majdnem legkisebbnek, óriási ajándék volt. Állandóan körbeszerettek". Apukája elég korán meghalt - László még csak 6 éves volt akkor -, így anyukája volt a példa. Nem csak a család szolgálatára koncentrált, kifelé is figyelt. „Egyszerűen jó volt, ahogyan élte az életet". Innen ered a mély vallásosság is, egészen fiatal korban ministráltak a gyerekek, jóban voltak a fiatal káplánokkal, a házuk mindig nyitva állt a barátok és a közösség tagjai előtt. László fiatal felnőttként került kapcsolatba a Bokor bázisközösséggel, ami a katolikus egyházon belül a kisközösségi mozgalmak megjelenítője. Különösen meghatározónak tartja ezt a közösséget az élete alakulásában. "Nekik köszönhetem azokat az alap gondolatokat is, amelyek szerint, ha mi birtoklunk valamit és valaki mellettünk hiányt szenved - akár anyagi, akár egyéb tekintetben -, akkor nekünk az a dolgunk, hogy megosszuk vele azt, amink van".

Ahogy sétálnak a folyosón, odaszaladnak Lászlóhoz: „bírod a vért?" - kérdezik tőle. Az egyik fiatal megvágta magát, László kisimult, barátságos tekintete rögtön megszigorodik, határozottan odalép, hogy megvizsgálja a sebet. Szerencsére semmi komoly, ismét mosolyog, a szemei pedig újra csillognak. "Az a helyzet, hogy teljesen mindegy ki milyen feladatkörben, vagy pozícióban dolgozik itt, ha valaki segítségre szorul, akkor annak kell odamennie, aki a legközelebb van. Ha egy kerekesszékes fiatal tiszta kell tenni és az az adott kolléga van ott, akkor nem vár arra, hogy ki fogja ezt megcsinálni. Ő van ott, az ő dolga. Ha én vagyok, aki tudok rajta segíteni, akkor nekem kell. Ezt mindenki így gondolja és így nincs ebből félreértés sem." Azt mondja, hogy nem gondolja magát egy kemény fickónak. "Bár bizonyos szempontból persze mégis csak az vagyok, hiszen ha kitűzők egy bizonyos célt, akkor én azt az utolsó utáni pillanatig nyomom. Nem úgy, hogy másokat eltapossak, de amíg tőlem telhető, addig nem adom magam."



Talán ez az elszántság keltette fel a figyelmét annak idején annak a lánynak is, akit a közösségben ismert meg, aki később a felesége lett, és akit szintén óriási ajándéknak tart. Például azért, mert a fő értékeik nagyon hasonlóak. Ezt jelzi az is, hogy immár 33 éve házasok. „Nekem a feleségem nem csak a feleségem, hanem a szerelmem, a barátom, a munkatársam, a mindenem. Annak idején, amikor elkezdtünk járni, akkor többen mondták, hogy nem lesz ez így jó, mert mi mindig mindent közösen akartunk csinálni. Nekünk azonban ez teljesen jól működik. Bármibe is kezdünk, akkor teljesen természetes, hogy ott van a másik is és csináljuk. Nincs olyan, hogy ez te ügyed, vagy az én ügyem."

Eleinte szabadidejében, munka mellett önkénteskedett

A fogyatékkal élők azonban még korábban részei az életének. Nem messze a háztól, ahol felnőtt, volt egy szociális intézmény. Bár - ahogy mondja - akkoriban az volt a jellemző, hogy próbálták eldugni a fogyatékkal élőket, a szomszédság miatt nekik mégis mindennaposak voltak ezek a különös találkozások. Beszélgettek, játszottak, együtt nevettek velük. Ráadásul megvolt a szolgálatra való hajlandóság, a vallásos háttér is, így nem is volt kérdés, hogy a véletlen szomszédság valamilyen formában tovább mélyül. „Akkoriban indult Fehérvártól nem messze, Söréden, az ottani plébánián a fogyatékkal élők nyaraltatása. Először pesti fiatalok érkeztek az ottani segítőkkel. Ránk csak a háttérmunkákban volt szükség - pelenkát és ágyneműt mostunk, takarítottunk, főztünk" - mondja László, aki mindezt szabadidejében, munka mellett csinálta.

Eredetileg ugyanis villamosmérnöknek tanult, 25 éven át ezen a területen dolgozott. Mondhatni minden jött magától, pontosabban az egyik dolog hozta magával a másikat. László már gyerekként is szerette a matekot. Adta magát, hogy foglalkozzon számítástechnikával, ha pedig már Székesfehérvár és számítástechnika, akkor Videoton. Úgy volt vele, hogy értelemszerűen el tudja látni a munkahelyi feladatait, hiszen ezt tanulta és jól is mentek a dolgok, de nem ez volt a lényeg, hanem a közösség és az, hogy közösen csináljanak valamit. A munka mellett pedig szakadatlanul ment a folyamatos

önkénteskedés is. Aztán a harmadik gyermeke születésével jött a fordulat is. A lánya maga is fogyatékkal született.

„Akkor bementem a főnökömhöz, és mondtam neki, hogy szeretnék hat órában dolgozni. Először nem is akartak fogadni, mondván nem vagyok normális. Akkoriban nem nagyon volt ez jellemző. Én azonban tudtam, hogy úgy több időm jutna a családomra, a gyerekekre. Teljesen hülyének néztek, hiszen akkor a fizetésem is legalább a háromnegyedére csökken. Mondtam, hogy persze, tudom, hogy ez ezzel jár." Sokat beszélgettek, de végül elfogadták a döntését, amelyet hamarosan egy újabb követett. Ráébredt ugyanis, hogy nem érzi már azt, hogy folytatnia kellene a villamosmérnöki pályát. Elhatározta hát, hogy abbahagyja. Újra bement hát a főnökhöz, aki kérdezte, hogy mégis mihez kezd majd, hová megy. „Fogalmam sincs” - felelte László, gondolta, hogy majd körülnéz.

Beszélt a Karitászigazgatójával, akivel régóta ismerték egymást, hiszen barátaival már egészen fiatal korától foglalkozott a társadalom perifériájára szorultakkal. Nagy Lajosné Krisztina nem csak Lászlót ismerte, de a hozzáállását és azt is, hogy milyen irányokban mozog, mi passzol hozzá a leginkább. Azon kezdtek el gondolkodni, hogy kezdjenek el valamit közösen ezen a területen. Bár a Karitászmár foglalkozott a hajléktalanokkal, szenvedélybetegekkel és más nehéz sorsúakkal, de kiemelten nem jelentek meg náluk a fogyatékkal élők. Jött hát az ötlet, hogy nagyobb hangsúlyt kellene fektetni rájuk. A sors pedig nem váratott sokáig magára. Hamarosan besétált a Karitászházba egy helyi utazási iroda tulajdonosa. Éppen ruhákat vitt és pont László nyitott ajtót. Mivel régóta ismerték már egymást - ő is maroshegyi, akár csak László -, hát beszédbe elegyedtek. A vállalkozó azzal búcsúzott, hogyha tud valamiben segíteni, akkor szóljanak. Első ízben egy ötgyerekes családnak lett volna szüksége bérletekre, hogy a gyerekek iskolába tudjanak járni. A jötevé másnap átutalt kétszázezer forintot. Ettől kezdve folyamatosan segítette Lászlóék ügyét és projektjeit. A következő lépcsőfok pedig egy kifejezetten nagyobb szabású álm megvalósítása volt.

Bár egy klubot addig is vezettek már a fiataloknak, látták, hogy igény lenne sokkal többre, egy komolyabb, nappali intézményre, ahová minden nap be tudnak menni, ahol elfoglalják őket barátokkal és értelmes programokkal. A családoknak ez óriási segítség, hiszen sok sérült gyermek szülei már hetven éves kor fölött járnak. "Az egész életüket végigdolgozták a gyermekeikért, 40 év után azonban már érthető, ha

elfáradnak. Egészen más az, amikor egy átlagos gyerek felnő, önálló lesz és kilép, aztán úgymond visszasegít a szülőknek. A sérültek szülei erre nem számíthatnak" - magyarázza László. Az említett vállalkozó közben létrehozott egy alapítványt kifejezetten a székesfehérvári és környékbeli fogyatékosok megsegítésére. Úgy alakult hát, hogy az alapítvány több mint 120 millió forintnyi hozzájárulásával, valamint a püspökség támogatásával létrehozták a Kristóf Házat és kialakítottak hozzá egy bentlakásos intézményt is.

24 órás szolgálat

Közben járjuk körbe az intézményt, benézünk mindenhová. Hamarosan dél van, az ebédelőben gyűlnek a csoportok. Kedves hangzavar kerekedik, mi is leülünk egy asztalhoz. Húsleves van, másodiknak pörkölt, savanyú káposztával. Sűrögnek-forognak a fiatalok, maguknak tálnak, persze ott vannak a segítők is. „Elnézem a munkatársaimat és azt kell mondanom, hogy a maga módján mindenki egy csoda és annyira jó, hogy itt van. Senki sem ugyanolyan, ez természetes. Mindenkinek vannak jó dolgai, maga ajándékai és jó, ha azt ide tudja hozni. Nem kell mindenkinek ugyanazt, hiszen nem kell egyformának sem lennünk, az ugyanis úgysem működik."

„Korábban nem gondoltam volna, hogy eddig eljutunk. Óriási dolog volt az is, amikor például régebben az egyszerűbb munkákat - mondjuk szennyvíz árok kiásását - közösségi összefogással csináltuk meg. Majdnem minden évben szerveztünk valami munkát, amelyekre összejött 20-30 ember és azt csináltuk, amire éppen szükség volt. Nagyon jó dolgok ezek!" – meséli lelkesen László. Azt mondja, hogy már a klub is óriási dolog volt, hiszen „minden egyes klubban tanultunk valamit. Szakmailag és érzelmileg egyaránt. Folyamatosan úton voltunk és folyamatosan tanultunk, hogy majd egyszer csak készen álljunk a nappali intézményre." Ő maga is beiratkozott a munka mellett egy szociális főiskolára, hogy szakirányban tovább képezze magát. Azt mondja, hogy ő sokkal jobban megszennved például egy-egy csoport koordinálásával, mint a felesége, aki óvodapedagógus. „Én jól tudok velük játszani, viccelődni, de ahhoz nincsenek meg az adottságaim, hogy egy egész foglalkozást levezsek. De nekem nem is ez a fő feladatom."

Az új intézményhez hamar összeállt a csapat is: azok a gyógypedagógusok és szakemberek, akik eddig önként segítettek a klubban, csatlakoztak immáron főállásban a Kristóf Ház életéhez. Bár profi szakemberek jöttek össze, László mégsem tud elszakadni a Háztól,

mondhatni 24 órás szolgálatban tartja magát. „Nagyon közel lakom. Ha bármi van, akkor rögtön itt vagyok. Ez részben jó, részben nem annyira. Így ugyanis sokszor nem tudom elengedni a dolgokat. Hogyha azt szeretnénk, hogy a családnk egy-két hétig csak magában legyen, akkor el kell utaznunk, máskülönben biztosan bejövök a Kristóf Házba”. László szerint három nő határozta meg őt leginkább az életben: az édesanyja, a felesége és a lánya. Azt mondja, hogy a lánya egy csoda, ő a család szíve. Azzal, ahogyan viselkedik, ahogyan másokhoz fordul - elvarázsolja a környezetét. „Különleges képességű ő is, akárcsak az itt lévők mind. Sokat megyek a lányommal. Ha munka után a feleségem még az óvodában van, és nem tud vele foglalkozni, akkor jön velem. Boltba, ügyeket intézni, mindenhová. Nagyon türelmes. Órákat képes várni mellettem és viselni a dolgokat. Rengetegszer előfordult már, hogy éppen végiggondoltam volna a következő lépést és ő rákérdezett pontosan arra, ahová készültünk volna. Mintha kiolvasta volna a gondolataimat, hihetetlen!”

A különleges képesség szerinte nem ritka a fiatalok között. Megemlíti két halmozottan sérült fiút is, akik mindketten tavaly hunytak el. Egyikük, egész nap a kanapén ült. Nehezen tudott bekapcsolódni a különböző tevékenységekbe, de azért jól érezte magát a közösségben. Általában ebéd után is a kanapén ült mozdulatlanul. Csak akkor jött izgalomba és kezdett el mosolyogni, ha hozták a másik fiút, Bencét. „Észrevettük, hogy alig fér a bőrébe, a következő pillanatban pedig már láttuk is, hogy jön az autó. Ők már néhány száz méterről kommunikáltak egymással. Egészen elképesztő volt!”

Hét éve működik már az intézmény, nem volt mindig könnyű az élet, sokszor el is fáradt, de az is főleg az olyan helyzetekben fordult elő, amikor valamit helyre kellett rakni. „Nem vagyok az a típus, aki azt mondja, hogy márpedig ez van és fogd be a szádat. Befeszülök az olyan helyzetekben, amikor nem lehet más megoldást találni. Igyekszem azt elérni, hogy leüljünk és beszéljük meg a gondokat. Sokszor tapasztaltam már azt, hogyha egy másik ember felé nyitottan és mosolyogva fordulok, akkor ő már nagy valószínűséggel nem fog belém rúgni. Nyilván én is megtapasztaltam már rossz dolgokat. Olyankor kicsit furcsán érzem magam, hiszen teljesen jó szándékkal kezdek el valamit és mégis bántóan állnak hozzá. Nem jók ezek a helyzetek. Most azt igyekszem megtanulni, hogy nem lehet mindenkinek megfelelni. Nem olyan könnyű ez, sokat küzdök még ezzel.”

Ahogyan küzd az elismerésekkel is. Nemrég a fia benevezett egy tehetségprogramba, amelyben kellett írni egy motivációs levelet. A fiú az apját jelölte meg példaképként. „Egy kicsit már kényelmetlenül is éreztem magam azzal kapcsolatban, ahogyan leírt néhány dolgot. Persze ez nagyon megtisztelő, de zavarba ejtő is. Ha nézem az életemet, akkor elmondhatom, hogy nagyon sok ajándékot élek meg. Mondhatnám persze azt, hogy milyen rossz, mert korán meghalt az apukám. Ez egyébként igaz. Viszont a másik oldalról nézve egy hatalmas családban nőhettem fel, ahol nagyon sok szeretet vett körül. Közben olyan példákat láthattam magam előtt, mint az édesanyám, vagy a testvéreim, amely példák az egész életemet meghatározták. Bár én nem csináltam semmi nagy dolgot. Csak tettem, amit kell. Ennél sokkal nagyobb lépések is vannak az életben. Például, ha valaki egy nagyon nehéz helyzetből indulva, önmagát legyőzve jut el valahová. Ezzel ellentétben én csak mentem végig a magam útján, ahogyan kellett.”

2017.

FARKAS ISTVÁN

SZEREPEKET JÁTSZUNK

„...a mi célunk az volt, hogy közös munka során ráébredjünk: külön-külön mindenki csupán egy csonka kirakós játék darabja, amiben minden egyes furcsa alakú darabnak életfontosságú szerepe lehet. Minden darabnak más girbegurba alakzathoz kell illeszkednie, hogy a végén jelentéssel bíró képet kapjunk.”
(Peter Brook: Időfonalak)



Nem találkoztunk még. Az Örs vezér téren a csömöri HÉV végállomásánál beszéltük meg a találkozást. Bár már tíz perce megérkeztem, a körülmények miatt mégis sikerült egy percet késnem. Öten-hatan álldogáltak, várakoztak a pálya végénél, az ütközőknél. Fel sem merült bennem, hogy nem fogom megismerni, bár semmit sem tudtam róla. Ott volt. Nézelődött, majd ránézett az órára és elővette a mobilját. Ott álltam három lépésre előtte. Telefonált. Nem vettem fel – hiszen engem hívott, hogy ott van és nyugodtan vár rám –, mert a telefonom otthon maradt. Felnézett és

bizonytalanul elmosolyodott. István – kérdezte? Éva – kérdeztem vissza? Aztán a hideg szél ellenére leültünk a parkban. Az egész város ott dübörgött körülöttünk, de nem volt jelentősége. Volt ott egy madár is. Peckesen sétálgatott hosszú fekete farkával. Ez is kétlábú – mondtam -, de valahogy könnyebben mozog a levegőben. Beszélni akartunk valamiről, amit mindketten fontosnak gondolunk.

Nem ismerjük egymást, így egy kicsit messzebbről kell indítanom - kezdte. 18 évesen egyházi iskolában érettségiztem, a Svetits-ben, Debrecenben. A családban is komoly vallásos nevelést kaptam. Apám tanár volt és u.n. vasárnapi keresztény. Akkor még nem értettem ezt a fogalmat, mert hiszen mindenki ilyen volt körülöttem. Egyszerűen katolikusok voltak. Egy tanárembernek akkoriban ez sem volt könnyű. Mégis. Valahogy feltűnt, hogy a hétköznapi és a vasárnap meglehetősen különböznek egymástól. Miért nincs sok közül egymáshoz? Ez volt az induló kérdésem. És akkor egy pillanatra a jelen: 5 gyerekünk van, három fiú két leány, és még mind otthon vannak. Nem unatkozom. Még mindig nem. És kis kert, és ...

1980-ban találkoztam Várnai Lacival. Majd Dombi Zsuzsival és Jánossal. Akkor indult el valami egészen más az életemben. Kemény, éjszakába nyúló beszélgetések, viták a KIO alapján a csoportban és otthon a szülőkkel. Ez egy hősiesség korszak volt. Kemény következetesség Dombiék részéről és olyan harcos értelmezési viták, amik aztán ellenállást váltottak ki bennem. Nem érttem a szeretetparancs és a már-már szinte viták a vita kedvéért összhangját. A szavankénti elemzés módszeréről is ellentmondásosan vélekedtünk, de azért csináltuk szorgalmasan. Ez az alaposság nekem sokat segít a bibliai történetek mostani színpadra „élesztésénél”.

Aztán Pestre kerültem és mintegy ellenhatásként nővérem által a Katona Pista vezette karizmatikusok közé keveredtem. Ez a ló másik oldala volt számomra. Itt az ájtatosság volt az, ami ellenállást váltott ki bennem. De nem szeretném lebecsülni, amit ők adni tudtak, és amit képviselnek. Van, akit ez lendít előre, így tud dolgozni, így kerül kapcsolatba a saját „nagy Én”-jével (Barcza Barnát idézve). Nekem ez a kirándulás arra volt jó, hogy lássam, én nem így építkezem, muszáj a fejem felől megközelíteni a dolgokat, hogy elérjenek a lelkemig és beépüljenek. Nem minősítem, hiszen ugyanarra vagyunk hívva, nagy alázattal csak azt mondom, hálás vagyok, hogy itt is szerezhettem tapasztalatot. Ezzel ráébredhettem, hogy milyen úton keresgéljek tovább, hogy vagyok képes fejlődni. Nem mondhatom meg, hogy másnak mi a jó, vagy mi a következő lépés, Isten is hagy minket mindenféle utakon bókászni, megvárja a jó pillanatot, és akkor ragad galléron. Ha egy kicsit is bölcsőbb lettem, az abból áll, hogy mindenféle utakat és utasokat

tisztelek, és hálás vagyok, ha közreműködhetek – ezzel a képpel élve – más utasok segítségével. Így működik a „kirakós játék”.

Így aztán vagy 25 évvel ezelőtt visszatértem a Bokorba, pontosan Halásztelken Ferencziék közössége fogadott be. A csoport magja azóta is együtt van, csak ez idő szerint Káposztásmegyeren találkozunk Erdélyi Klárinál. Nálunk az a szokás, hogy két évente „vezetőt váltunk”, azaz bizalmat szavazunk valakinek, hogy más is érezze a vezetés felelősségét és nehézségeit, és talán egyfajta naprakész felkészültséget szerezzen. Talán mi ketten egy ágban is vagyunk, nem gondolod? Persze ez csak a fővonal, hogy az alapokat, az alapjaimat tisztázzuk. Ide tartozik talán, amit mindenképpen meg akarok említeni a sok lelki gyakorlat Bulkai Margittal, Barcza Barnával, Kovács Lacival, Gromon Bandival, Király Nácival. Ez nagyon sokat jelentett a csoportnak, mert egyenként mind más-más látást közvetítettek, azt, amiben nagyon jók voltak, bennünk pedig éppen hiány és így nagy befogadó készség volt rájuk. Életem egy meghatározó élménye volt egy bibliodráma csoportban való részvétel, amire – jó érzéssel – egy közösségbeli testvérem vett rá, s ami sikeresen átsegített egy érzelmi holtpontra. Nincs megírva, ha a szűk ösvényt választjuk is, nem lesznek rajta akadályok, vagy keresztbe dőltek fák. De eszközt is kapunk, amivel győzhetjük, vagy legalább átmászhatunk rajta... És ha annyi erőnk sincs, hogy felemeljük a fejünket és észrevegyük az eszközt, akkor van ember, aki odarángál bennünket és ráirányítja a szemünket. Na, ezért fantasztikus a mi közösségünk! – ez nem a reklám helye, csak neked mondom. A bibliodráma az ember egész kreativitására, testi-lelki-szellemi képességeire (gesztus, mimika, hang, mozgás, képzelőerő, játékoság, érzelem-értelem...) épít, ezeket egyre jobban kibontakoztatva közelíti a Biblia teljes emberi valónkát megszólító képeihez, szimbólumaihoz, jeleneteihez, eseményeihez. A bibliodráma csoport tagjai nemcsak az elvi meggyőződés, hanem a gyakorlati átélés szintjén is részesévé válnak a Biblia képeinek, szimbólumainak, eseményeinek.

A dráma a múlthoz nem csupán az élet értelmét, célját, a szenvedést, a halált, az önfeláldozó szeretetet és az ez ellen feszülő erők titkait feszegető, ezeket átélő és megmutató **passió- és misztériumjátékok** révén kapcsolódik, hanem még inkább az Isten és ember közös történetének az Isten emberkereső és az ember istenkereső drámájának bemutatásán keresztül., de itt a bibliai történetek a dráma alapja. A „szereplők” átveszik az eredeti történet szereplőinek helyzetét és minimális külső eszközökkel igyekeznek átélni és bemutatni a történet mély jelentését. Mi az értelme? A bibliodráma csoport úgy működik, hogy a csoport minden tagja szerepet választ a kijelölt bibliai történetben - kivétel a vezető. A bibliai alak bőrébe

bújva a szavakon túl megértheti, átélheti a szereplők tetteinek mozgatórugóit, belső indítékait, lelki mozgását és a saját életének rezdüléseit is ezen keresztül. Felfedezheti mi a közös emberi a történet bemutatta helyzetén keresztül. Mit mozdít meg bennem? Mitől rokon vagy éppen ellentétes az érzés, amit kelt bennem? Honnan jön? Tudod olyan ez, mint a Bokor csoporttalálkozón a körbeimádkozás egy evangéliumi részlet alapján. A bibliai rész dramatikus eljátszása után itt is körben ülünk, ebből merít a kör. A fej és a szív is rögzíti a történéseket. A többlet talán annyi a dramatikus eljátszásban, hogy itt a szokásoson kívül lehetőségek, sőt ajánlottak szándékos, éppen a szokásostól eltérő gesztusok, hangok, esetleg színek, öltözékek használata éppen a jobb megközelítés és átélés érdekében. Nemcsak fejmunka folyik. Az előadás után körben, sorban visszajelzés: mit jelentett számomra a látott, a hallott, az átélt és mi a véleményem a látottakról, hallottakról.

Tudod, évek óta töröm a fejemet, hogyan lehetne bevinni a formát a Bokor csoportmunkájába. Biztosan tudom, hogy igen jelentős lenne a hatása nemcsak a csoport belső összetartására, hanem az Evangéliumok KIO alapú mélyebb átélése miatt is. Most, hétvégén volt az első kísérletünk. Bibliodráma alapokon 2000-ben létrehoztunk egy úgynevezett playback színházat (Meglepetés színház), amelynek társulatát hívta meg Melindának közössége Pécsre. Az előadás nyitott volt, tehát rajtuk kívül bárki érdeklődő részt vehetett (az általuk szervezett Melius-esték keretein belül hirdették meg). Mivel a színház eleme az interaktivitás – a közönség bevonása: történetválasztás, szereplők kiválasztása, visszajelzés lehetőségén keresztül – ezért úgy véltem, meg tudtuk mutatni, hogy szolgálhatja a bibliai történetek dramatikus megelevenítése a befogadást, mit tud hozzátenni ahhoz, amit a Bokor egyébként nagyon jól csinál. Az a tapasztalatom, hogy az így „eljátszott” részlet, történet sokkal mélyebben bevésődik, mintha csak véleményeket cserélünk vele kapcsolatban. Mintha maradna valamiféle „íz” utána, amire később is emlékezni lehet. Ott marad benn. Nem törlődik más tapasztalatok alapján, mint ahogy általában történik. Maga a Bokor-alapú csoportmunka is ilyen, de kisebb a veszélye a sablonossá válásnak. Valódi él-mény lehet, egy élő valami, ami, ha tovább táplálják életben marad. Egy kapott szerep egy mélységet nyit meg bennem és ebben a mélységben valami jobban benyomódik, mélyebb benyomás lesz. A Bokor sok szabad lehetőséget megnyitott a lelki élet számára, de a csoportmunkában valójában csak az elmével dolgozik. Az életben viszont nemcsak az észre van szükség. Ott minden gesztus, mosoly, elkomorodás, hangsúly, kézmozdulat jelentőséggel bír. A csoporttalálkozó egy védett környezet, ahol éppen azért kell a mélyére menni a dolgoknak, mert kinn nem lehet. Mélye viszont nemcsak az észnek van, sőt. Egy mozdulat, egy arcrezdülés, egy hanghatás sokkal

kifejezőbb lehet, mint egy át nem élt fogalom vagy szó. Mindenre együtt van szükség, egymással összhangban és ezt lehet egy csoportmunkában gyakorolni. A saját Bokor csoportunkban persze időnként kísérleteztem már a módszerrel. Szerencsére lélekben fiatalok vagyunk, ha korban már nem is. Ha az alap, a KIO megmarad, nem látom be miért ne lehetne kísérletezni a módszer hatékonyságával. Emlékszem mit jelentett nekem ez a módszer, a bibliodráma, amikor életem egyik mélypontján találkoztam vele. Egyszerűen kirángatott belőle. Igen. Az talán probléma, hogy a módszer végül is egy szakma, amit iskolában, jó pénzért tanítanak – ez utóbbi volt az akadály, hogy megszerezsem a képesítést – és végzettséggel lehetne igazán használni. Az a tapasztalatom, hogy bizonyos korlátokkal bár, de lehetne a közösségeinkben alkalmazni a jézusi történetek dramatikus feldolgozását.

Egy idő után, bizonyára te is megtapasztaltad, megjelenik egy igény arra, hogy amit valaki kap, azt átadja. Ugye milyen ismerős ez is. „Menjetekek és hirdessétek...”. Ezzel is próbálkoztunk a férjemen még a kezdetekben, amikor egy Bokor gyermekcsoportot vezettünk, de aztán beindult a mi „gyárunk” is és egy idő után nem maradt energiánk a sajátunkon kívül más gyerekekre. Javasoltuk nekik, hogy keressenek – a szülők segítségével – csoportot, ami megfelel az akkor már kamaszodó gyerekek igényeinek. Ez a tény. Azóta van, aki ténylegesen Bokor közösségbe tartozik, van, aki pillanatnyilag nem is keresi ezt a lehetőséget, és olyan is, aki a mai napig próbálja megtalálni a magát. Tehát papírforma szerint nem voltunk túl sikeresek... Persze a színház ezt nem pótolja. Ott a lelkiismeret-furdalás. De beláttuk: azt kell tenni, amire képesek, alkalmasak vagyunk. A többi ügyis illúzió. Visszatérve. Kivittük az utcára a módszert. Ezzel „halászkunk” – Istennek. Talán. Aprópénzszerűen hirdetni, amit kaptunk, értünk: a tapasztalatot, amire képesek vagyunk. És minél hitelesebben. És akkor pár év tapasztalat után, és persze nővérem kérésére a karizmatikusoknál alkalmazva előjött a kérdés: a Bokorban miért nem? Tovább kell adni, amit kaptunk. Van egy jól bevált, mondhatnám ősi csoportozási forma a Bokorban. Kaptunk egy módszert, ami bevált, hiszen minden hónapban van előadás és hallgatóság. Miért nem lehet gazdagítani vele a Bokor csoportmunkáját? Nyilván lehet. A hét végén megpróbáljuk.

És akkor valamit még az előadásokról. Teljesen amatőr – egyetlen hivatalos színésszel. Ez nem baj, hiszen az amatőr szóban benne van: szereti, amit csinál. Playback elemekkel dolgozik. A néző jelenetet kér és kijelöli még azt is, hogy a csoportból ki, a jelenet melyik szereplőjét játssza. Pár perc előkészület után – esetleg szokatlan kérés esetén a rész pontosítása: mi a számára a jelenetben a lényeges, pár díszlet, jelmez, ruhadarab – megjelenik ott és úgy a jelenet, ahogy a csoport át tudja

élni és át tudja adni. Néha nagyon nehéz helyzetek adódnak, hiszen nemcsak az Új-, de az Ószövetség is a repertoár része. Na, képzelheted! Nagyon benne kell élni a világában. Ez az öregebbeknek már jól megy, de a fiatalokat segíteni kell. Itt sem tudok mást mondani: az alap ugyanaz, mint a Bokorban. Minden vallás minden szent szövege alapvetően az emberről magáról szól. Nem a körülményekről, nem a korról, nem is a kultúráról, nem az erkölcsről, bár persze mindezekről is, hiszen valakiknek szól, de alapvetően az emberben belül folyó folyamatokról, erőkről: háborúkról, megbékélésről, küzdelmekről, úttévesztésről, félrevezetésről, elalvásról, felébredésről, vagyis Isten kísérletéről. Gyönyörű ebben részt venni – és részt adni. És ugyanakkor az egész mögött, felett, alatt, vagyis körülötte, ott van a megtartó, a 25 éve együtt dolgozó 8 fős Bokor csoport. Az összetétel hol bővül, hol fogy, de az jellemző, hogy nem sikerül fiatalokat megtartani. Annyira egy nyelven beszélünk már és annyira értjük egymást „félszavakból” is, hogy ez és maga a Bokor hozzáállása a vallási kérdésekhez egy újnak, fiatalnak érthetetlen és riasztó. Nem járta még végig azt az utat, amit mi együtt végigjártunk. Más kell neki – gondolja – és elmegy. Nem vallásos pedig éppen a vallási alap miatt nem jön. Nem látja még azt a csöbröt, aminek először üressé, befogadóvá kell válnia, hogy megtelhessen. Nagyon fájdalmas és nehéz kérdés. Mert ha nem sikerül átadni, akkor szépen „eltemetjük egymást” – ahogy Gyurka bácsi mondta. Igen, a fiatalok szeretnek egymás között lenni. Ez nem is baj. Néha azonban lehet, sőt kell egy-egy öreget hívni, aki, ha valami megakadt, továbblöki – erőt ad, átsegít – a szekeret.

Ha egyszer majd megnyílik a lehetőség, hogy kérdést tegyek fel odafenn, megkérdezem, hogy miért voltak életemben a vargabetűk? Persze lehet, hogy akkor már nem is kell kérdezni, hiszen látni fogom. De, hát nézd ezeket a gyönyörű fákat itt körülöttünk. Ezek sem nőttek egyenesen. Minden águk csupa elágazás, csupa eltérés: a feltételek és lehetőségek kísérletei. Talán nincs is egyenes vonal a természetben. Talán csak lehetőség van, amit vagy betölt valami, ami él, vagy nem. Ha betölti, akkor a kísérlet sikerült, ha nem, akkor a kísérlet előről kezdődik egy más szereplővel.

Közben egyszer megszólalt a mobil is. De hát ebben élünk. Ezek azok a körülmények, amikkel együtt kell a kísérletben részt venni. Igen, talán egy barlangban valahol a trópusokon, vagy a Himalája déli lejtőin könnyebb. Itt ez van. Férj, család, szülők, 5 gyerek, kert, körös-körül emberek nyitott vagy éppen zárt tenyérrel, kérve vagy éppen adva, nyitott szívvel *egy girbegurba alakzathoz illeszkedve* – ahogy P. Brook mondja. És ez az a művészet, amit át kellene adni azoknak, akik kérik, mert üresek és éheznek és szomjaznak rá.

A beszélgetésen részt vett Bognár Éva

VINCZE ENDRE

"FÉNYESEBB A KARDNÁL A LÁNC"

– 3. –

Esettanulmány a katonai szolgálat megtagadásáról

Nem keresztény források

Szókratész

Az erőszakmentesség gondolata gyakran felfedezhető a nem keresztény indíttatású, sőt a nem keresztény gondolkodók írásaiban is. Kitérő példa erre Szókratész gondolatvilága, aki nemcsak szavakban, de tetteiben is vállalta az evangéliumi szelídség életelvét annak következményeivel együtt, amely végül is az igaz próféták sorsára juttatta őt.

Az alábbiakban két szemelvényt idézek, az egyiket Viz László regényes feldolgozásából, a másikat Platón válogatott tanulmányaiból.

Viz László: "Szókratész utolsó levele" regény a börtönben kivégzésére várakozó öreg filozófus önmagát és tetteit értékelő visszaemlékezéseiről szól, levélformában elbeszélve, amelyet naplószerűen ír barátjához Thesszaloszhoz a megszokott szókratészi stílusban, felemlítve régi vitákat, személyeket, történeteket.

Periklész alatt, az athéni pestisjárvány évében Kritónt, öreg barátját demarchosnak választották, aki a sztratégosztól parancsot kapott az ügyben eljárni.

-Tudod, mivel bízott meg a sztratégosz? - kérdezte Kriton. Hogy válogassuk szét a népet, s a pestises rabszolgákat a Külső- Kerameikoszba kell kísérni, ott a temető mellett kivégezni és elégetni. Szókratész meglepődésére így folytatta: Én a közigazgatásra tettem esküt és nem a mézszárlásra. Az a katonák dolga! - aztán csaknem kiáltva mondta: Mondd meg, Szókratész, mit tehetsz?!

Alárendeltje vagyok, engedelmességgel tartozom neki! Ez a törvény! Nyugodt lelkiismerettel hányassam kardélre őket? Mert rabszolgák és mert beléjük ütött a dögvész? Mi az, hogy rabszolga valaki? Mi? Vagy engedjem, hogy tovább hurcolják a nyavalyát és fertőződjék meg az egész város?

Kritón töprengésének többféle olvasata lehetséges. Nyilván nem a feladat, mint elvégzendő munka elől menekül, hanem a "mészárlást" nem veszi be a gyomra. A szabadok-rabszolgák megkülönböztetés is mesterkéltnek tűnik számára, noha bizonyára haszonélvezi a maga szabad állapotát, s házanépének is vannak rabszolga tagjai, akik a ház körüli munkákat látják el, de személyi méltóságát és önbecsülését veszítené el, ha gyilkossá válna. "Katonák dolga ez!" -

mondja, s ebben is több van, mint egyszerű munkamegosztásra hivatkozás az egyébként helyesnek gondolt tevékenységek körében. Mintha azt mondaná: "Gyilkosok dolga ez!" - amiben nem kíván részt venni. Ekkor ismét Szókratész veszi át a szót:

-sajnos nehéz tanácsot adni, Kritónom, de mindenkor tégy lelkiismereted szerint! Most menjünk a helyszínre és ismerjük meg először a tényeket. Azt mindenesetre magam is úgy gondolom, hogy a rabszolgák megölése azért, mert betegek, nem igazságos cselekedet. Azután elindultak a helyszínre, elől a törvénytisztogató, vállán az össze-kötözött vesszőnyalákkal, a hivatalos viselők jelvényével.

Mert mi más is lehetne a hatalom emblémája, mint kard, pallos, vagy vesszőnyaláb? A megalázó "orvosi vizsgálat", a lelketlen szétválogatás és temérdek nyomor látványa után Kritón így szól: Mit tennél az én helyemben?

Szókratész szokás szerint elvi síkra tereli a kérdést, "hogyan tudjuk ismerni az igazságot", és eltűnődik azon, "mi az, hogy valaki rabszolga?". Ezek az emberek más országokban, idegen városokban éltek, az egyik művelt és gazdag, a másik tanulatlan és szegény volt, aztán valamelyik háború alatt fogságba estek. "Az tehát, hogy kiből lesz rabszolga - belőlünk-e vagy belőlük - pusztán azon múlik, kinek adja a titokzatos sors a győzelmet és a vereséget, vagy kinek az útjába sodor rablókat és kalózokat.

Mi, barátom, éppen úgy lehetnénk rabszolgák valahol, mint ahogy most ők azok nálunk! Hasonló helyzetben mit tartanál igazságosnak: azt, hogy gazdád - akit munkáddal szolgáltál - ápoljon, vagy azt, hogy kivégezzen?"

Kritón nem felelt, de arca nagy belső tusakodást árult el. A temetőbe érve aztán így szól a rabszolgákhoz:

-Ez a város, rabszolgák, kivetett magából benneteket! - mondta remegő hangon. - Nekem azt parancsolták, hogy mindnyájatokat ölsek meg. De én nem akarok vétkezni az istenek ellen. Fussatok és mentsetek magatokat, ahogyan tudjátok. Itt a halál vár rátok, ott a távolban a spártai őrtüzek világítanak. Kérjétek isteneiteket, hogy megszabaduljatok!

Az igaz lelkiismeretre hallgató erkölcsi döntés természetesen elnyerte méltó büntetését: Kritónt pár nap múlva letartóztatták. A polemarchosz felszólította a kerületi sztratégoszt, nyújtson be vádiratot ellene parancsa végrehajtásának elmulasztása miatt. A "közjóért aggódó felelősen gondolkodó" athéni szabad polgárok azt híresztelték mindenfelé, hogy a szabadon bocsátott rabszolgák visszaszökdöstek és tovább terjesztették a dögvészt.

A regényes változat szerint beigazolódott a vád hamissága: a támadásra készülő spártai sereg a járványtól való félelmében, melyről a pestises rabszolgáktól értesült, váratlanul táborát bontott és egy éjszaka alatt eltűnt a láthatárról.

A másik szemelvény Platon műveiből való, a Kritón című fejezetből. Szókratész a börtönben várja a halálos ítélet végrehajtását, éppen "édesdeden alszik", amikor öreg barátja megérkezik.

Kritón csodálattal őrzi az álmát a rabnak, aki a "reá váró szerencsétlenség dacára is boldog, s sorsát könnyen és szelíden viseli", s örül a néhány nap késedelemnek, amíg a "déliszi hajó" visszatér, melynek érkezésével meg kell halnia. De ma még "gyönyörű és szépalakú fehér ruhás asszonyról álmodik", aki "harmadnapra a sűrű-rögű Pythiába elérsz majd!" jóslattal vidámítja öreg szívét.

Kritón reálisabban gondolkozik és próbálja elhessenteni az álmot. A szeretet és a barátság jogán felszólítja az álmódózót: "Te különös Szókratész, engedelmeskedj nekem és mentsd magad!" Mert nemcsak hogy szívem szakad meg érted, de mit szólnak majd az emberek, "hogyan többre becsültem a pénzt, mint a barátaimat? Olyan színben tűnök majd föl, mint aki megmenthetett volna téged, de nem voltam hajlandó pénzt áldozni erre és elmulasztottam.

Mert a tömeg nem hiszi majd, hogy Te magad nem akartál elmenni innen, noha mi buzdítottunk rá." Szókratészt persze nem zavarja a tömeg véleménye, annál inkább a becsületes Kritónt, mert "képes ám a tömeg a legnagyobb rosszat okozni annak, akit megrágalmaznak előtte."

Szókratész szellemes válasszal odázza el az "engedelmességet", mondván, hogy bárcsak képes volna a tömeg a legnagyobb rosszra, mert akkor képes volna a legnagyobb jót is okozni". Az Ószövetségi bibliai mondás jut eszünkbe: "Bárcsak lettél volna hideg vagy meleg - mondja az Úr, de mivel langyos vagy, kiköplek a számból!" Szókratész sem jut másra: "Valójában nem képes egyikre sem, mert nem tud sem érdemes dolgot cselekedni, sem esztelenséget, hanem azt teszi mindig, amibe éppen botlik."

Kritón igaz ember módján tovább erősködik és sürget, mert az idő fogy, érzelmi érveket is bevet a barátok árván maradásáról, biztosítja mesterét, minden következményt vállalnak a "legnagyobb veszedelemig". Szókratész azonban ráérősen filozofál: "Buzgalmad sokra érdemes, ha valamilyen igazság is van benne; de ha nincs, mennél nagyobb, annál terhesebb!

Meg kell ugyanis vizsgálnunk a dolgot..." nehogy csak a vészhelyzet miatt tegyenek másként, mint ahogy korábban gondolták, s ahogy illik. "Ki akarod magad szolgálatni, noha megmenekülhetnél" hánysa a szemére Kritón. Szókratész azonban a négyszáz évvel későbbi Újszövetségi evangélium szerint gondolkodik: "Mondatott a régieknek: szemet szemért, fogat fogért!" Én pedig mondom nektek:

Ne szállj szembe a gonosszal, hanem ha megütik jobb arcodat, fordítsd oda a másikat is! Szókratész szerint "nem az életet kell a legtöbbre becsülnünk, hanem a jó, a szép, az igaz életet", s ennek fényében kell

megvizsgálni, "vajon igazságos-e megkísérelni a távozást az athéniak ellenére, mert ha nem, hagyjunk fel vele!"

Ezek után az erőszakmentességre terelődik a szó.

Szókratész első kérdése a törvény megtartására vonatkozik: "semmiképpen sem szabad szándékosan jogtalankodnunk, vagy egy bizonyos fajta módon jogtalankodhatunk, máshogyan meg nem?" Esetleg a jogtalankodás semmiképpen sem jó? "Vagy pedig mindennél inkább úgy van, ahogyan akkor mondtuk, akár helyesli a tömeg, akár ellenzi, és akár a mostaniaknál súlyosabb dolgokat kell elszenvetnünk, akár szelídebbeket, mégis: a jogtalankodás annak számára, aki jogtalankodik, mindenképpen rossz és csúnya?" KRITÓN egyetért, Szókratész azonban továbbmegy: "De még a jogtalankodásra sem szabad jogtalankodással felelnünk, mint ahogyan a tömeg véli?" Kritón kénytelen elismerni: "Úgy látszik, hogy nem."

Ugyanezt állapítják meg a gonoszról is. Szókratész ezt is fokozza: "Gonoszat szenvedve gonosztettel felelni, ahogyan ezt a tömeg helyesnek mondja, vajon igazságos-e vagy nem? Semmiképpen! - mondja Kritón. Szókratész levonja a tanulságot: "Tehát nem szabad viszont-igazságtalankodnunk, sem rosszat tennünk egyetlen emberfiával sem, ha bármit szenvedünk is tőle!"

Szókratész ezután figyelmezteti barátját, hogy kevesen vélekednek így, és kevesen is fognak, akár csak ma, tehetnének hozzá. Pedig a "helyesen élők sohasem szabad jogtalankodnia, de még viszont-jogtalankodnia sem, s még ha rosszat szenved is, nem szabad azzal védekeznie, hogy rossz cselekedettel válaszol!"

Mindebből az is következik, hogy "ha valaki elismeri valamiről, hogy az az igazságos, azt is kell cselekednie, nem pedig kijátszania az igazságot".

Ezért nem hagyhatja el a várost Szókratész az adott helyzetben, s ha nem tudja meggyőzni az athéni polgárokat az igazságról, inkább vállalja az örök prófétasorsot, amint vállalták sorsukat az ószövetségi próféták, s az Újszövetség becsületesen gondolkodó alakjai, élükön Krisztussal, a tanítványokkal, az első századok keresztényeivel az üldöztetések idején, s vállalják ma is a kevesek, akik szolgálni, s nem gyilkolni akarják az életet.

Martin Luther King

"Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életet adja barátaiért." - mondja Jézus. Rajta beteljesedett, bár megmondta (vagy éppen ezért?), hogy "ha arra törekszünk, hogy a világot és hazánkat az élet számára alkalmas helyé tegyük, akkor az erőszak sohasem képes megoldani ezt a feladatot!

Az erőszak végső gyöngesége abban van, hogy egy lefelé haladó spirális, amely pontosan azt a dolgot szüli, amelyet el akar pusztítani.

Ahelyett, hogy csökkentené a rosszat, megsokszorozza azt. Erőszakkal megölheted a hazugot, de nem tudod megölni a hazugságot, sem megteremteni az igazságot. Az erőszakkal megölheted a gyűlölködőt, de nem tudod megölni a gyűlöletet."

Az erőszak ugyanis növeli a gyűlöletet, s további erőszak táptalajává válik. Martin Luther King, mint fentebb Szókratész, elutasítja magától a viszont-erőszakoskodást is: "erőszakkal válaszolni az erőszakra még sötétebbé teszi az amúgy is csillagtalan éjszakát. A sötétség nem üzheti el a sötétséget, csak a fény tudja ezt megtenni. A gyűlölet nem tudja elűzni a gyűlöletet, csak a szeretet tudja ezt megtenni."

A szeretet nemcsak evangéliumi parancs! Akinek van bátorsága, kipróbálhatja és meggyőződhet hatékonyságáról. Martin Luther King is ebben hisz elsősorban, valamint az igazság erejében, s a rossznak a jóval való legyőzésében: "Az erőszakmentesség szépsége abban rejlik, hogy a maga módján és a maga idejében a gonoszság láncreakciójának megszüntetésére törekszik.

A szellemi hatalom fensőbbesége jellege révén arra törekszik, hogy trónra emelje az igazságot, a szépséget és a jóságot. Következésképpen én továbbra is ezt a módszert követem, mert úgy gondolom, hogy gyakorlatilag ez a legegészségesebb, erkölcsileg pedig a legkitűnőbb útja annak, hogy a néger megvalósítsa a szabadságot."

Erich Fromm

A hamleti kérdésre emlékeztető "To have or to be?", azaz „Birtokolni vagy létezni?” c. könyvében Erich Fromm egy lehetséges új alternatív társadalom kritériumaira és működőképességére keresi a választ. A kétféle orientáltság az élet minden területén igen különböző eredményre vezet az egyént is, s az együtt élő szűkebb - tágabb emberi közösségeket is. A szerző érezhetően a kisebbségben lévő létezés-orientált életvezetés mellett érvel.

Ugyanakkor a társadalom arculatát, s végsősoron az egyén közérzetét a világban a többségi birtoklás-típusú modell határozza meg.

Fromm szerint a birtoklás egzisztenciális módjában élő emberek közötti kapcsolatokat versengés, antagonizmus és rettegés jellemzi. A birtoklásra irányuló kapcsolatok antagonisztikus volta magából a birtoklás természetéből következik.

Ha identitásélményem alapja a birtoklás, mert "az vagyok, amim van", a birtoklás vágyának a sok, több és minél több tulajdonlásának kívánásához kell vezetnie. Más szavakkal a szerzésvágy a birtokorientáltság természetes következménye.

Bármi is szítja a kapzsiságukat, soha nem bírhatnak eleget, sohasem lehetnek "elégedettek". A testi szükségletekkel ellentétben, a pszichikai mohóság - telhetetlen, mivel a belső ürességet és unalmat, a magányosságot és a depressziót, amiken tulajdonképp felül akarnak kerekedni, pusztán a mohóság kielégítésével nem szüntethetjük meg.

Mínt hogy az embertől elvehető, amije van, ezért szüntelen többlet kell birtokolnia, hogy életét megóvja ezektől a veszélyektől.

Ha mindenki mind többlet akar, akkor mindenkinek félnie kell a szomszédjának agresszív szándékától, hogy az elveszi tőle, amije van; avégett, hogy az ilyesfajta támadásokat elkerüljük, nekünk magunknak kell erősebbnek és megelőzően agresszívnek lennünk. Mivel a termelés sohasem lesz képes lépést tartani a határtalan vágyakkal, az egyének közt antagonizmusnak és versenynak kell fennállnia a lehető legnagyobb jószágmennyiség birtoklásáért vívott harcban, és ha elérnénk is a korlátlan bőség állapotát, a harc akkor is tovább folya. Akiknek kevesebb jutott, szerényebbek az adottságai és a tehetsége, keserűen irigyelné azokat, akiknek "több" van.

Az, hogy a birtoklás egzisztenciális módja és ennek eredményeképp a mohóság szükségszerűen antagonizmusokhoz és küzdelemhez vezet, ugyanúgy igaz egész népekre, mint az egyénekre. Mert amíg a népek olyan emberekből állnak, akiknek legfőbb motivációjuk a birtoklás és a sóvárgás, szükségképp fognak háborúkat folytatni.

Elkerülhetetlen, hogy megirigyeljük azt, amit egy másik nép birtokol, és megkíséreljük háborúval, gazdasági nyomással és fenyegetésekkel megkaparintani, amit megkívántak. Ezt a módszert legfőképpen gyengébb népek ellen vetik be, miközben szövetségeket kötnek más népekkel, hogy felülkerekedjenek a náluk erősebb népen, amelyet meg akarnak támadni.

Ha csak szemernyi esély is van a győzelemre, háborúba fognak, nem azért, mert gazdaságilag rosszul állnak, hanem mert a több birtoklás és hódítás vágya mélyen a társadalom karakterében gyökerezik.

Természetesen vannak békeidők. De különbséget kell tenni a tartós béke és az olyanféle béke között, amely az erőgyűjtés, a fegyverkezés időszaka - más szóval az olyan béke, mint a tartós harmóniaállapot, és az olyan béke közt, amely alapjában véve nem más, mint hosszú fegyverszünet. Az olyan béke, mely a népek közötti tartós, harmonikus viszony állapota, csak akkor lehetséges, ha a birtokláscentrikus struktúrát a létezés alternatívája váltja fel.

Az az elképzelés, amely szerint lehet béke, miközben a birtoklás és nyereség utáni törtetés támogatást élvez, illúzió, mégpedig veszélyes illúzió, mert meggátolja a világos alternatíva felismerését: vagy radikális karakterstruktúraváltozás, vagy örökös háború. Valójában régi választási lehetőség ez; a vezetők a háborút választották, és az emberek követték őket.

Ma és a jövőben, mikor a fegyverek pusztító ereje hihetetlen mértékben növekszik, az alternatíva nem a háború többé - hanem kölcsönös öngyilkosság.

Ami igaz a népek közti háborúra, ugyanolyan érvényes az osztályharcra is. Osztályok közötti háború, harc a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak között mindig is volt az olyan társadalmakban, melyek a szerzésvágy elvére épültek. De nem volt ott, ahol nem létezett kizsákmányolás, lévén gazdaságilag elképzelhetetlen. Azonban szükségképpen vannak osztályok az olyan társadalmakban, még akár a leggazdagabbakban is, amelyekben a birtokló egzisztencia a döntő.

Az osztályharc ölthet egyéb formákat, de nem szűnhet meg mindaddig, míg az ember szívében bírvágy uralkodik. Az elnyomott osztályok legyőzik uraikat, hogy ők maguk legyenek az urak, és így folyik tovább a végtelenségig. Ahogyan Weöres Sándornál olvassuk:

"Valamikor én is úr akartam lenni!

Ó, bár jó szolga lehetnék!

*De jaj, szolga csak egy van: az Isten,
s uraktól nyüzsög a végtelenség!"*

Egy osztály nélküli társadalom elképzelése egy szerzésvágytól áthatott, világban éppúgy illúzió és veszélyes, mint a harácsoló népek közötti örökké tartó béke gondolata.

A létezés egzisztenciális módjában az effajta magántulajdonnak nincsen különösebb jelentősége, mert nem kell feltétlenül birtokolnom valamit ahhoz, hogy élvezzem, vagy akár csak használhassam. A létezés egzisztenciális módjában több embernek, akár több milliónak is jelenthet örömet ugyanaz a dolog, mivel senkinek nem kell: és nem is akarja - birtokolni azt ahhoz, hogy élvezni tudja. E tény nemcsak a veszekedést akadályozza meg, hanem egyúttal az emberi boldogság egyik legmélyebb élményét okozza: a másokkal megosztott örömet.

Semmi nem egyesít embereket jobban, mint közös csodálatuk és szeretetük egy ember iránt. Egy ilyen élmény a két ember közötti kapcsolatot élővé teszi és megtartja olyannak, ez az alapja minden nagy vallásnak, politikai és filozófiai mozgalomnak.

Ez természetesen csak addig és olyan mértékben érvényes, amíg és amennyire az egyén valóban csodál és szeret. Mihelyt a vallási és politikai mozgalmak megcsontosodnak, mihelyt a bürokrácia manipulációkkal és fenyegetéssel pórázon tartja az embereket, már inkább az anyagi dolgok kerülnek szétosztásra, mintsem a kollektív tapasztalatok

Befejezés.

Egy erőszak nélküli társadalom vágya, álma minden jóérzésű ember szívében ott él. Erről álmodott Izajás és Mikeás, erről tettek tanúságot az őskeresztények a nagykonstantini fordulat előtt, s számos szabadon gondolkodó teológus irt tanulmányt, pl. Norbert

Lohfink, a fent (3.4 pontban) elemzett dolgozat szerzőjének (Gerhard Lohfink-nak) a bátyja, vagy Jean Marie Müller: "Az erő-nem-alkalmazás evangéliuma" c. írását is említhetnénk, melyben a szerző megmutatja, hogy "a jogos önvédelem elvét, bár alapját képezi katolikus erkölcsstanunknak, Jézus nem tanította.

Bulányi György: "Keressétek az Isten Országát!" c. munkája a négy evangéliumban a Jézus ajkára adott szavak elemzéséből született, s a görög szöveg alapján megalkotott szeretetfogalom egyik összetevőjeként adódott a szelídségben megnyilvánuló erő- nem-alkalmazás.

A szeretet lényegében három, szorosan kapcsolódó magatartást jelent: adás, másokat nem bántás, szolgálat.



Eme aktívumok passzív következményei a szegénység, kicsiség, üldözöttség. Aki szeret, teszi az aktívumokat, s elfogadja a rendre bekövetkező sorsazonosságot. Ezt tették a bevezetésben említett fiatal emberek is.

Végül egy személyes élmény. Amikor legnagyobb fiúgyermekem szembesült a problémával, már volt lehetőség a polgári szolgálat választására. 1989.-ben "lelkiismeret-vizsgáló" bizottság előtt kellett bizonyítani, hogy komolyan gondolja valaki. Tőle is bizonyítékot kértek (?!). Válaszul katonakönyvemet küldtem vissza, megerősítendő a családi légkör hatását. Én voltam katona, a katolikus gimnáziumban soha nem került szóba ilyen lehetőség.

Pedig Tolsztoj szerint a "keresztény szellemű embernek tudnia kell, hogyan kell cselekednie az életben, s mikor mit kell tennie. Azon kell fáradoznia, hogy megvalósuljon az Isten országa a földön.

1994. nov. 22.

BULÁNYI GYÖRGY

KRÉDÓ - ISTEN KÉPÉRE TEREMTETT "NŐK" ÉS "FÉRFIAK" HISZEKEGYJE

Hiszünk a teremtő Istenben, minden élő Apjában és Anyjában, s hisszük, hogy a Lelke dolgozik ma a világban.

Istenünk, nők és férfiak Istene, Te vállaltad, hogy világot teremts. Vállaltad az uralkodás, a kiváltság és az ütközés kockázatát is ebben a világban, ahol férfiak és nők születnek. Hogy szerethess és megszabadíthass, el kellett vállalnod a az emberré születés nehézségét, és szeretsz minket az egyenlőségben különbségeinkkel.

Hiszünk Istenben, aki szeret és megszabadít minket.

Hiszük, hogy megmentett minket Fia, Jézus által, aki emberségünk s a Lélek gyümölcseként halt meg az igazság tanújaként.

s támadt fel, hogy mi éljünk.

Isten férfiakká és nőkké alkotott minket az egyenlőség felé vivő úton, de az út a nők kárára korán járhatatlanná lett. DE Isten nem hagyja magára az elnyomottakat. Felelősséggel terheli meg őket, hogy megbuktassák az elnyomó hatalmakat. Velük van küzdelmeikben, ott van hívő létük szívében is, s egyesíti a jóakarátú embereket, hogy férfiak és nők együtt futhassák meg közös útjukat.

Mi, ma és itt összegyűlt nők és férfiak, hisszük, hogy az élő Isten képmása vagyunk.

Mondjuk ezt az egyházban és egyházainknak, hogy Isten népe növekedjék a közösség erejében.

